

ZAPISNIK

sa 68. sjednice Administrativnog odbora Skupštine Crne Gore 26. saziva održane dana 18. jula 2019. godine

Sjednica je počela u 11 sati.

Sjednici je predsjedavao Luigj Shkrela, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali poslanici: Marta Šćepanović, Branko Čavor, Milorad Vuletić, Ana Nikolić, Bogdan Fatić, Adrijan Vuksanović, Raško Konjević, Branka Bošnjak, Milun Zogović i Milutin Đukanović, članovi Odbora.

Sjednici su po pozivu, shodno članu 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore; Genci Nimanbegu, potpredsjednik Skupštine Crne Gore; Nikola Rakočević, v.d. predsjednika Kluba poslanika Demokratske partije socijalista; Ervin Ibrahimović, predsjednik Kluba poslanika Bošnjačka stranka, koalicija „Albanci odlučno“ i Hrvatska građanska inicijativa i Boris Mugoša, predsjednik Kluba poslanika Socijaldemokrate Crne Gore i Liberalna partija Crne Gore.

Sjednici su po pozivu prisustvovali: Ivica Stanković, predsjednik Tužilačkog savjeta; prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta; dr Branislav Radulović, predsjednik Udruženja pravnika Crne Gore; prof. Dr Đordžije Blažić, dekan Fakulteta za državne i evropske studije i Zoran Jovetić, predstavnik Advokatske komore Crne Gore.

Sjednici su, shodno članu 55 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali poslanici: Jovanka Laličić, Miloš Nikolić, Ranko Krivokapić, prof. dr Branko Radulović, Nebojša Medojević, Milan Knežević, Predrag Bulatović, Andrija Popović, Marina Jočić, Radule Novović, Danijel Živković i Andrija Nikolić.

Sjednici je prisustvovao i generalni sekretar Skupštine Crne Gore Aleksandar Jovičević.

Sjednici nijesu prisustvovali pozvani: prof. dr Miodrag Vuković, poslanik i predsjednik Ustavnog odbora Skupštine Crne Gore; Željko Aprcović, poslanik i predsjednik Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu Skupštine Crne Gore; Danijela Pavičević, poslanica i predsjednica Kluba poslanika SNP-DEMOS; Boris Bogdanović, poslanik i predsjednik Kluba poslanika Demokrata; mr Aleksandar Damjanović, poslanik i predsjednik Posebnog kluba poslanika Skupštine Crne Gore; prof. dr Aneta Spaić, dekanka Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore; prof. dr Zoran Stojanović, dekan Fakulteta pravnih nauka Univerziteta Donja Gorica i prof. dr Miloš Vukčević, dekan Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran, koji su naveli da sjednici nijesu u mogućnosti da prisustvuju iz objektivnih razloga.

Sjednici su prisustvovali: Ljiljana Miljanić, samostalna savjetnica II i Mirjana Marović i Alma Jašarović, samostalne savjetnice III u Odboru.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari.

Članovima Odbora dostavljen je sljedeći materijal:

1. Obavještenje o održavanju 68. sjednice Odbora i
2. Pisanu diskusiju prof. dr Đorđija Blažića, dekana Fakulteta za državne i evropske studije „Pravni aspekti imuniteta poslanika“.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

Dnevni red:

- Tematska sjednica „Poslanički imunitet“ -

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, podsjetio je članove Odbora da je sjednicu Administrativnog odbora sazvao na osnovu člana 49 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, kojim je određeno da Administrativni odbor ima nadležnost da „razmatra pitanja primjene ili uskraćivanja imuniteta poslanika i druga pitanja u vezi sa mandatno-imunitetskim pravima poslanika“. Shodno tome, predložio je da planirani tok rada sjednice bude na način da poslije njegove uvodne riječi u svojstvu predsjednika Odbora sjednica bude nastavljena izlaganjem Ivana Brajovića, predsjednika Skupštine Crne Gore i Gencija Nimanbegua, potpredsjednika Skupštine Crne Gore, da nakon njih svoje stavove iznesu: Ivica Stanković, predsjednik Tužilačkog savjeta, prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta; dr Branislav Radulović, predsjednik Udruženja pravника Crne Gore; prof. dr Đorđije Blažić, dekan Fakulteta za državne i evropske studije i Zoran Jovetić, predstavnik Advokatske komore Crne Gore, a nakon toga mogućnost da svoje stavove iznesu u formi izlaganja imaju i članovi Odbora, predsjednici klubova poslanika i svi zainteresovani poslanici koji učestvuju u radu sjednice.

U proceduralnoj raspravi koja je uslijedila učestvovali su: Luigj Shkrela, predsjednik Odbora; Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore; Milutin Đukanović; Milorad Vuletić i Raško Konjević, članovi Odbora; Ranko Krivokapić i prof. dr Branko Radulović, kao zainteresovani poslanici Skupštine Crne Gore i prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta.

Poslanik Milutin Đukanović, član Odbora, proceduralno je, reagujući na predloženi planirani tok rada na sjednici, odnosno redosljed obraćanja učesnika sjednice, saopštio da predloženi redosljed obraćanja prisutnih nije primjeren, smatrajući da je potrebno da se učesnicima prvo obrate poslanici jer su kod njih nastali problemi, što bi svakako i za goste bilo interesantnije da čuju o kakvim se problemima radi i šta je sve doprinijelo pojavljivanju istih, a što će, u krajnjem, sigurno doprinijeti kvalitetnijoj raspravi. Poslanik Đukanović je predložio da se prvo obraćaju poslanici, a nakon obraćanja poslanika mogućnost obraćanja treba dati nekom od gostiju, uz konstataciju da bi najkvalitetnija rasprava svakako bila ona u kojoj bi prvo govorili poslanici koji su bili žrtve progona (Milan Knežević, Nebojša Medojević, prof. dr Branko Radulović i Marina

Jočić), a potom gosti. Prihvata da se predsjednik Parlamenta i predsjednik Odbora prvi obrate, a nakon njih po predlogu koji je ponudio.

Poslanik Milorad Vuletić, član Odbora, nakon pozdrava svim učesnicima sjednice, podsjetio je na dosadašnju uobičajenu praksu rada Odbora kako je to predsjednik Odbora i predložio, a sve iz razloga što oni kao poslanici na ovu temu ne moraju biti poznavaooci struke, ali su tu svakako da čuju mišljenja sa relevantnih adresa, najkompetentnijih ljudi ove struke u dijelu interesantne teme „Poslanički imunitet“, smatrajući istovremeno da je dobar pristup tome predlog predsjednika Odbora, uz pravo svih poslanika i poslaničkih klubova da iznesu svoj stav, mišljenje, kao i da pitaju i da eventualno od gostiju ukoliko neko bude raspoložen da iskomentariše nešto ili odgovori na pitanje, dobiju odgovor na svoje dileme. Sugerise istovremeno da se na Odboru dogovori oko trajanja izlaganja od 3, 5 ili 7 minuta i da se toga pridržavaju svi, jer mnogo je učesnika pa pretpostavlja da će mnogo učesnika i biti u raspravi jer je tema interesantna, a sve njih interesuje šta je poslanički imunitet i na što se odnosi. Poslanik Vuletić nije siguran da će doći do nekog od rješenja ili neće, ali, u svakom slučaju, čuće se sa relevantnih adresa ono što njih kao poslanike interesuje, kao i to kako da se oni kao poslanici prema tom institutu odnose ubuduće. U tom smislu, predlaže da se na akademski način dođe do zajedničkog stava koji će se ubuduće poštovati.

Poslanik Đukanović je, pojašnjavajući predloženi planirani tok rada sjednice, rekao da je prednost data predstavnicima institucija i gostima, ali da su neke institucije, čiji su predstavnici prisutni, zapravo krivci za to što se desilo poslanicima. Predstavnici tužilaštva i sudstva su uradili to što su uradili, pa je potrebno da se prvo obrati tzv. „oštećena strana“, u ovom slučaju Demokratski front, kome se mora dati prednost da iznese svoj stav. Nakon toga se mogu uključiti gosti i predstavnici institucija, a potom omogućiti i drugi krug i poslanicima i predstavnicima institucija, što bi doprinijelo boljoj raspravi i raspravi sa više argumenata, zaključuje poslanik Đukanović.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, saopštio je da je prilikom pripremanja ove sjednice, koja nije zakazana ad hok već joj je prethodio dogovorni sastanak koji je sazvaio predsjednik Skupštine, postignut dogovor. Tada niko od prisutnih nije imao primjedbu, odnosno primjedbe suprotne od ponuđenog predloga da se prednost u diskusiji na sjednici da gostima, imajući u vidu da se Odbor po prvi put suočava sa ovakvom tematikom. Podsjetio je da ovo nije sudnica i da nije namjera suditi bilo kome, već da se samo eventualno čuje nešto različito od onoga što je praksa u Parlamentu, počev od 1990. godine i nadalje. Stoga bi u cilju onoga što bi trebao da bude interes svih trebalo nastaviti sa radom sjednice. Predsjednik dalje naglašava i da niko neće biti uskraćen za iznošenje mišljenja i svog stava u diskusiji za pitanja za koja procijeni da se trebaju čuti. Podsjeća, takođe, na postignut dogovor rada po principu rada u plenumu - da uvodno izlaganje imaju gosti, predsjednici klubova i članovi Odbora, nakon čega bi se otvorila rasprava u kojoj bi učestvovali svi zainteresovani. Predsjednik Odbora smatra da u ovakvom planu rada nema ništa

lošeg i sklon je da vjeruje da se namjerno želi da sjednica poprimi drugačiji tok od željenog, odnosno od onoga zbog čega je i sazvana.

Poslanik Ranko Krivokapić se na početku svog obraćanja zahvalio predsjedniku Odbora. Potom je ukazao na ono što se može vidjeti na svakom sajtu, a to je kako sjede poslanici, odnosno kongresmeni i senatori u Američkom kongresu kad im dođu gosti, a kako sjede poslanici na ovoj sjednici. Naglašava da ovo nijesu tipični gosti, da su oni dio vlasti nad kojom poslanici vrše kontrolu. Oni su dio vlasti, zbog čega je po prvi put od 1990. godine pa nadalje nastao problem da se hapse poslanici mimo Ustava. Sjednica je sazvana zbog presedana koji se nikad nije desio u našem Parlamentu ni u vrijeme komunizma, odnosno socijalizma, kako ga on naziva. Radilo se o zlupotrebi prava, kršenja Ustava na štetu parlamentarizma kao kategorije, jer drugog prava posebno za ovaj Parlament nema da bi se zaštitio od drugih grana vlasti koje imaju veću moć, veći novac, veću silu. Zbog toga je ovaj poslanički institut i nastao. Jedan kralj je pokušao da to negira poslanicima, zbog čega je ostao bez glave, poslije čega je Engleska 12 godina bila republika. Od sjedanja do načina govorenja, poslanike treba poštovati, jer su ovdje jedino oni izabrani od naroda. Oni su prenijeli svoj demokratski legitimitet na goste, jer ga oni nemaju ako im ga poslanici ne prenesu, a pogotovo ga nemaju ako poslanički legitimitet uzmu protivustavnim hapšenjem poslanika. Zato, prvo poslanici kao predstavnici naroda, pa onda druge grane sui generis vlasti ili djelovi vlasti, pogotovu, u čemu je saglasan sa kolegom, što su uzrok ove sjednice upravo oni, zaključuje na kraju poslanik Krivokapić.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, je u komentaru na iznijeto mišljenje poslanika Krivokapića saopštio da je upravo od njega naučio kako se cijene gosti, te da ga je parlamentarna praksa upravo od njega naučila da kad su dolazili predstavnici bilo koje druge grane vlasti na plenum su dobijali počasno mjesto. To ovdje nije slučaj - nemaju počasno mjesto već redosljed. Predsjednik iskazuje čuđenje zašto bi se u ovom slučaju drugačije ponašalo u odnosu na ponašanje upravo poslanika Krivokapića prethodnih petnaestak godina. Stoga, istovremeno moli da se prekine sa ovakvom praksom, da je kao predsjednik napravio scenario rada na sjednici i da mu se dozvoli da po njemu radi. Naglašava da scenarijem nikoga nije uvrijedio, niti je iko za išta uskraćen. Takođe, potpuno mu je nejasno zašto bi se gubilo vrijeme raspravom oko procedure. Cijeni da domaćini gostima trebaju dati prednost. Dakle, kao što to činimo u kući, tako treba postupiti i u ovom slučaju u Parlamentu, posebno što se ne radi o određivanju ili ukidanju kazni, već je riječ o tome da se čuju ona rješenja za koja su eventualno poslanici bili uskraćeni. Stoga, moli još jednom da se sjednica nastavi i ide svojim tokom bez replika.

Poslanik Raško Konjević, član Odbora, je ocijenio da je potrebno da gosti uvažavaju poslanike i da njihovo izlaganje traje od 4- 5 minuta a da izlaganje i ostalih govornika takođe bude u istom trajanju. Imajući u vidu da su gosti pozvani da razriješe dileme koje oni kao političari mogu da imaju, da se svi gosti u svojim izlaganjima, a to definiše i kao svoje pitanje, u okviru dozvoljenog vremena osim teoretske rasprave izjasne da li je gospodin Nebojša Medojević u skladu sa Ustavom stavljen u zatvor u decembru 2018. godine. Time bi, kroz svoja uvodna izlaganja,

određujući se prema jednoj konkretnoj stvari koja je završena, njima kao poslanicima omogućili da kroz diskusiju lakše zauzimaju svoje stavove. Ne protivi se da gosti prvi iznesu svoje stavove, ali predlaže da u vremenu od 3-5 minuta iznesu svoj jasan pravni stav, za šta je zainteresovana i javnost. Pravni stav svakog od gostiju mora biti eksplicitan imajući u vidu da su se i okupili da utvrde da li je poslanik Nebojša Medojević u skladu sa Ustavom stavljen u zatvor.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, je vezano za komentar poslanika Konjevića da je on bio inicijator ove sjednice, saopštio da je to tačno, ali da je Odbor donio odluku o održavanju sjednice. Shodno tome, moli da mu se dozvoli da vodi sjednicu kao što je to on činio u slučajevima kada su drugi vodili sjednice. U odnosu na ograničavajuću minutažu za izlaganje gostiju, saopštio je da neće sugerisati gostima koliko će izlaganje trajati, ali i podsjetio da je parlamentarna praksa da svaka diskusija treba da se kreće u okviru od 7 do 10 minuta, te da zato ni u ovom slučaju ne bi trebalo da bude drugačije ograničenje. Takođe je ponovo naglasio da će svako od zainteresovanih moći da iznese svoj stav ma koliko sjednica dugo trajala.

Reagujući proceduralno Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore, rekao je da je najvažnije da se zna zašto su se okupili, podsjećajući da je ovo sjednica Administrativnog odbora posvećena raspravi o institutu poslanički imunitet, da su svi drugi gosti sjednice, te da je najvažnije čuti što više mišljenja kako bi kroz određenu proceduru mogli imati definisan stav Administrativnog odbora. Stoga, podsjeća da su se oni koji su prisustvovali Kolegijumu saglasili sa predloženim načinom rada, redosljedom rada i da je jedina razlika bila u predlogu da prvo govore poslanici pa članovi Administrativnog odbora. Međutim, na kraju su se svi saglasili da od poslanika prvo govore članovi Administrativnog odbora jer je to sjednica Administrativnog odbora. Takođe predlaže da nema ograničenja u radu sjednice kako bi se čula sva mišljenja a uvaženi gosti ostali da čuju sve poslanike, odnosno da poslije svojih izlaganja ne napuste sjednicu ne čuvši sve poslanike na koje se to odnosi. Zato predlaže da, shodno predlogu predsjednika Odbora, sjednica otpočne sa radom.

Poslanik prof. dr Branko Radulović, obraćajući se predsjedniku Odbora, rekao je da su svi oni došli zbog konstruktivne polemike, da vide da li u Crnoj Gori vlada suveren, jedan jedini ili da vladaju suvereni kroz parlament. Ono što je potvrđeno jeste da je država apsolutistička i da vlada suveren, a ne suvereni. Zbog potrebe da se vrati smisao Skupštine i Odbora, a sa dovoljno iskustva i on i poslanik Krivokapić, kada su predsjedavali Skupštinom, kada je, kako kažu, ona bila mnogo konstruktivnija, smatra da je potrebno dozvoliti suverenima, iza kojih stoje građani, za razliku od gospode, koja nijesu suvereni već su proizvod njihove volje, da odgovore na pitanja zašto su iznad suverena. Diskusije se mogu ograničiti, ali smatra da niko ne smije napustiti sjednicu prije nego što se dođe do mišljenja koja će sigurno biti oprečna. Takođe je mišljenja da nikako ne treba o pozvanim predstavnicima institucija govoriti kao o gostima, jer su oni članovi ukupnog sistema Crne Gore, članovi sistema koji su donijeli protivustavnu, protivzakonitu i protidemokratsku odluku koja nije u njihovoj ingerenciji.

Prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta, je uključujući se u raspravu a povodom redosljeda govornika saopštio da mu ne smeta da prvo govore poslanici, ali da oko formata sastanka ne prihvata njegovo trajanje u okviru od 3-5 minuta, u kome treba da istakne stav institucije iz koje dolazi, jer se institucija iz koje dolazi neposredno time ne bavi. Naglašava da će se stav Mladena Vukčevića, kao profesora Ustavnog prava, i glas njegove savjesti na sjednici sigurno čuti.

U raspravi koja je uslijedila učestvovali su: Luigj Shkrela, predsjednik Odbora; Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore; potpredsjednik Genci Nimanbegu; predsjednik Tužilačkog savjeta Ivica Stanković; prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta; dr Branislav Radulović, predsjednik Udruženja pravnika Crne Gore; prof. dr Đordije Blažić, dekan Fakulteta za državne i evropske studije i Zoran Jovetić, predstavnik Advokatske komore Crne Gore, kao i: Milutin Đukanović, Milun Zogović, Milorad Vuletić i Raško Konjević, članovi Odbora, Ranko Krivokapić, prof. dr Branko Radulović, Miloš Nikolić, Milan Knežević, Nebojša Medojević, Boris Mugoša i Andrija Popović, kao zainteresovani poslanici Skupštine Crne Gore.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, je nakon pozdravne riječi upućene predsjedniku i potpredsjedniku Skupštine Crne Gore, uvažanim gostima i cijenjenim poslanicima saopštio da je sjednica posvećena jednom od najaktuelnijih pravnih pitanja, koje već duže vrijeme zaokuplja pažnju većeg dijela stručne i laičke javnosti, pitanju poslaničkog imuniteta, te da iz tog razloga sjednici osim poslanika prisustvuju i predstavnici Sudskog i Tužilačkog savjeta, Udruženja pravnika Crne Gore, Advokatske komore i univerziteta.

Pitanje poslaničkog imuniteta, naglasio je dalje predsjednik Odbora, gotovo je identično pravno regulisano u državama bivše Jugoslavije. Međutim, u poređenju sa državama članicama EU, pa i šire, uočavaju se određene razlike po pitanju kada se ukida imunitet bez saglasnosti Parlamenta, ko je ovlašćen da podnosi zahtjev za ukidanje imuniteta i da li su sjednice na kojima se razmatra ukidanje imuniteta javne ili tajne. Radi stručne i laičke javnosti, kao i iz razloga uvođenja u temu današnje sjednice, predsjednik Odbora podsjeća da je Ustavom Crne Gore, članom 86, određeno da poslanik uživa imunitet. Poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost, ili pritvoren za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije. Protiv poslanika ne može se pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor, bez odobrenja Skupštine, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora. Imunitet, osim poslanika, uživaju: predsjednik Crne Gore, predsjednik i članovi Vlade, predsjednik Vrhovnog suda, predsjednik i sudije Ustavnog suda, vrhovni državni tužilac.

Članovima 58 i 59 Poslovnika Skupštine Crne Gore određeno je da zahtjev za odobrenje da se pokrene krivični postupak ili odredi pritvor protiv poslanika predsjednik Skupštine upućuje Administrativnom odboru. Odbor je dužan da svoj izvještaj sa predlogom podnese, po pravilu, na prvoj narednoj sjednici Skupštine. Odredbe Poslovnika o odlučivanju o imunitetskim pravima poslanika primjenjuju se i na odlučivanje o imunitetskim pravima predsjednika Crne Gore,

predsjednika i članova Vlade, predsjednika Vrhovnog suda, predsjednika i sudija Ustavnog suda i vrhovnog državnog tužioca.

Shodno preporukama GRECO-a da se razmotri uvođenje smjernica, koje bi sadržale jasne i objektivne kriterijume koji će se primjenjivati prilikom odlučivanja o zahtjevima za ukidanje imuniteta od krivičnog gonjenja poslanicima, Administrativni odbor Skupštine Crne Gore je zauzeo načelne stavove i smjernice kod odlučivanja o svakom pojedinačnom zahtjevu za ukidanje imuniteta, i to da se predloži:

- da se daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka kad zahtjev podnosi državni tužilac;

- da se ne daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka kad oštećeni kao tužilac preuzima krivično gonjenje, iz razloga što je državni tužilac odbacio krivičnu prijavu zbog nepostojanja osnovane sumnje da je učinjeno navedeno krivično djelo ili neko drugo krivično djelo za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti i

- da se, uvažavajući lični zahtjev lica koje uživa imunitet, daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka kad oštećeni kao tužilac preuzima krivično gonjenje.

Predsjednik Odbora dalje podsjeća da je institut poslanički imunitet prepoznat u svim pravnim sistemima, a uspostavljen je s ciljem zaštite funkcije poslanika, a ne poslanika kao pojedinca. Poslanički imunitet je „najstariji princip slobode govora“. Zasnovan je na principu narodne suverenosti, osmišljen da obezbijedi nezavisnost zakonodavne vlasti u odnosu prije svega na izvršnu. Poslanički imunitet je tekovina parlamentarne demokratije i uslov bez kojeg se ne može zamisliti parlamentarizam. Imunitet poslanika treba posmatrati kao mjeru čija je svrha zaštita demokratskog procesa, a ne ustanovljenje jedne nove klase pojedinaca iznad i van domašaja zakona. Jednakost svih građana pred zakonom je neprikosnovena građanska sloboda koja čini samo srce demokratije.

Kao što je naglašeno u Međunarodnom sporazumu o građanskim i političkim pravima, „svi su jednaki pred zakonom i svi imaju pravo da bez diskriminacije jednako uživaju zaštitu zakona“. Mora se uspostaviti delikatan balans, tako da se, na jednoj strani, ostvari zaštita poslanika od politički motivisanih optužbi, ali da se, na drugoj strani, spriječi mogućnost zloupotrebe parlamentarnog imuniteta i da se, u krajnjem, obezbijedi jednakost svih građana pred zakonom. U dokumentu „Ka razvoju međunarodnih standarda u demokratskim parlamentima“ navedeno je da „bilo koja vrsta imuniteta, koja se daje javnim funkcionerima, ne smije biti prepreka za istragu, optužbe i krivično gonjenje protiv tih funkcionera“. Poslanički imunitet ne smije biti toliko obuhvatan da ih postavi iznad zakona. Parlamentarni imunitet je privilegija, koja mora biti limitirana. Nakon što izgleda ukidanje imuniteta poslaniku, parlament nema moć da utiče na postupke protiv poslanika pred drugim granama vlasti. Kada do toga dođe, poslanik gubi privilegije koje mu je nudio parlament, ali uživa ista ljudska, građanska, politička i socijalna prava kao drugi građani. Nakon što se poslaniku oduzme imunitet, princip podjele vlasti stupa na scenu i sudstvo uživa isti stepen nezavisnosti u postupcima protiv poslanika kao i protiv bilo kog drugog

građanina. Ovo je u skladu sa članom 7 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, kao i sa Međunarodnim sporazumom o građanskim i političkim pravima u kome se kaže da su „svi jednaki pred sudovima i tribunalima“.

Statistički gledano, Administrativni odbor Skupštine Crne Gore je:

- tokom 24. skupštinskog saziva razmotrio 12 zahtjeva za davanje odobrenja za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika, od kojih dva po zahtjevima Vrhovnog državnog tužilaštva, a ostale po privatnim tužbama. Odbor je u slučajevima privatnih tužbi Skupštini predložio da ne daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika, dok po zahtjevima VDT-a u jednom slučaju je predložio da se daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka, dok u drugom slučaju nije imao potrebnu većinu za odlučivanje;

- tokom 25. saziva Odbor je razmotrio sedam zahtjeva za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika i svih sedam su bili od Osnovnog ili Višeg državnog tužilaštva. U tri slučaja Odbor je predložio Skupštini da ne daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka, a u četiri slučaja da daje odobrenje. Predsjednik Odbora tako napominje da je u jednom slučaju kada je Odbor predložio davanje odobrenja, Skupština ipak odlučila da ne daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika;

- tokom 26. saziva, do sada, razmotrio tri zahtjeva za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika, od kojih dva po zahtjevima Specijalnog državnog tužilaštva i jedan po zahtjevu Osnovnog državnog tužilaštva. Odbor je po zahtjevima Specijalnog državnog tužilaštva predložio da se da odobrenje da se može pokrenuti krivični postupak i odrediti pritvor, a po zahtjevu Osnovnog državnog tužilaštva da se može pokrenuti krivični postupak protiv poslanika.

Takođe, tokom 26. saziva, Administrativnom odboru dostavljen je Zahtjev Osnovnog državnog tužilaštva Cetinje od 25. marta 2019. godine za davanje odobrenja za krivično gonjenje protiv poslanika u Skupštini Crne Gore zbog krivičnog djela - Ugrožavanje javnog saobraćaja iz člana 339 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Nakon uvida u dokumentaciju, rekao je u nastavku predsjednik, ocijenio je da nijesu ispunjene procesne pretpostavke za odlučivanje poslanika po pitanju ovog zahtjeva, jer u prilogu istog nijesu dostavljeni potrebni spisi iz predmeta, na osnovu kojih poslanici mogu odlučiti, pa je iste vratio Tužilaštvu na dopunu, nakon čega je Državni tužilac povukao Zahtjev. U konkretnom slučaju radilo se o poslaniku iz redova opozicije. Sve to potvrđuje da Administrativni odbor Skupštine Crne Gore ne radi po automatizmu, već na osnovu Ustava, zakona i Poslovnika.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović, nakon pozdrava svim učesnicima sjednice, saopštio je da podržava namjeru Odbora da se održi ovakva rasprava, što je samo pokazatelj da Odbor ozbiljno prilazi svom poslu, pogotovu kad je u pitanju ovako važna tema i tiče se imuniteta poslanika a koja je izazvala mnogo pažnje tokom saziva ovog parlamenta. Ako bi i dao neku primjedbu, onda bi ona bila da je ovu raspravu trebalo održati ranije. Prošlo je od razgovora o tome više od pola godine i smatra da se ova rasprava mogla održati ranije, ali je dobro i da se sada u mirnijoj atmosferi ozbiljno sagledaju svi aspekti i ozbiljno razgovara o istom. Predsjednik

Skupštine je naglasio da je Parlament otvoren za raspravu o svim pitanjima, da je otvoren za inicijative i vlasti i opozicije, kao i da izražava zadovoljstvo što je interesovanje poslanika koji nisu članovi matičnog Odbora veliko, a koji žele da se čuje njihova riječ, ali žele i da čuju riječ eksperata koji su pozvani. Izražava žaljenje što se jedan broj pozvanih nije odazvao pozivu, vjerujući da je jedan broj njih objektivno bio spriječen, te da se posebno zahvaljuje onima koji su se odazvali pozivu. Podsjeća da u Parlamentu svi znaju koje je razmišljanje o imunitetu, ali je važno da se definiše ukupan stav uz uvažanje mišljenja struke i pokušaj da se sagledaju svi aspekti ovog instituta.

Predsjednik Skupštine podsjeća da je imunitet definisan članom 86 Ustava, koji svi znaju, ali smatra i da poslanički imunitet nije privilegija i da se ne ustanovljava radi poslanika već radi nezavisnosti i autoriteta Parlamenta. Razlog postojanja ovog instituta, naglašava predsjednik, je očuvanje podjele vlasti i zaštita opšteg interesa, a ne individualnih interesa poslanika. Stoga bi ukidanje imuniteta nepovredivosti ili njegovo značajnije ograničavanje moglo voditi daljem slabljenju autonomije institucije, a pitanje je da li bi to doprinijelo većoj stabilnosti ustavnog poretka. No, niko ne može biti doživotno zaštićen od krivičnog gonjenja ako je izvršio neko krivično djelo, jer poslanički imunitet može samo da odloži nečije pojavljivanje pred sudskim organima. Međutim, bez ukidanja imuniteta postupci miruju, a u pojedinim slučajevima ako se ponovi mandat mogu i zastariti.

Isti imunitet kao poslanici, naglašava predsjednik Brajović, uživaju i: predsjednik Crne Gore, predsjednik i članovi Vlade Crne Gore, predsjednik i članovi Ustavnog suda Crne Gore, predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore, Vrhovni državni tužilac Crne Gore, što će reći da se govori o institutu, a ne samo o imunitetu kad su u pitanju poslanici. Zbog toga je ovo prava prilika da se to sagleda na sveobuhvatan način. Pogotovo je to važno kako bi se nezavisnost najvišeg zakonodavnog tijela očuvala u najvećoj mogućoj mjeri i da bi se u punom kapacitetu moglo uživati zagarantovano pravo na slobodu govora, mišljenja i uvjerenja. Predsjednik Brajović smatra da poslanik mora biti zaštićen, a dužnost Skupštine je da podsjeća na to. Ali bilo je, kao što se i zna, gotovo od samog početka i tokom ovog saziva izazovnih slučajeva. Naglašava da nije lako poslanicima, kao ni njemu lično, kada treba glasati o skidanju imuniteta nekom od svojih kolega i donositi neki takav svoj politički stav. Kada im se predoče dokazi i imaju stav matičnog Odbora, poslanici potom zauzimaju svoj stav i Parlament o tome odlučuje glasanjem. Parlament jedino daje odobrenje da se pokrene krivični postupak, a ne kao što je bila zamjena teza da Parlament određuje pritvor.

Predsjednik Brajović dalje podsjeća da zaštita poslanika svakako ne znači i neodgovornost poslanika, o čemu je i govorio u slučaju koji je u suštini i najviše podstakao i izazvao ovu raspravu - slučaj koji je vođen protiv poslanika Medojevića i Kneževića. Tada je svojim čestim obraćanjem javnosti, vodeći računa da ukaže da poslanik mora biti zaštićen, govorio i da poslanik ne smije biti neodgovoran. Upravo tu je potreba da se redefiniše pitanje imuniteta - da imunitet za koji se zalaže ne znači neodgovornost poslanika od toga da se svako može vrijeđati u parlamentu i

govoriti sve što mu padne na pamet, već da se zbog toga moraju snositi odgovornost i posljedice izgovorenih riječi. Mora se voditi računa o onome što se govori, a raditi na stvaranju atmosfere u kojoj će svaki poslanik, odnoseći se odgovorno prema funkciji koju obavlja, ali i prema institucijama sistema, svojim djelovanjem biti primjer poštovanja zakona u Crnoj Gori. Takođe, predsjednik Skupštine smatra da primjer poštovanja zakona moraju pokazati prvo poslanici i svojim primjerom pokazati način na koji se svi moraju ponašati u državi. Kad je u pitanju imunitet, važno je pojasniti nekoliko stvari. Razlikuju se dva oblika poslaničkog imuniteta. Jedan imunitet neodgovornosti štiti slobodu govora u parlamentu; neprikosnoven je sloboda govora u parlamentu i glasanje u parlamentu, a dejstvo takvog imuniteta je apsolutno zbog čega se i naziva apsolutnim imunitetom. Drugi je takozvani materijalno-pravni imunitet. Drugi oblik nepovredivosti sprečava pritvaranje ili lišavanje slobode poslanika, kao i krivično gonjenje poslanika u toku trajanja mandata poslanika bez prethodnog odobrenja Parlamenta, a pokriva i njegovu vanparlamentarnu djelatnost. Ovim se imunitetom štiti lična sloboda poslanika za radnje koje nijesu neposredno vezane za djelovanje u Parlamentu. Taj takozvani pravni imunitet sastoji se u tome da se protiv poslanika ne može pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor bez odobrenja Parlamenta, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora. Taj procesno-pravni imunitet je relativne prirode i predstavlja smetnju za vođenje krivičnog postupka do trenutka kad Parlament odobri pokretanje krivičnog postupka, odnosno dok poslaniku traje mandat.

Predsjednik Brajović dalje naglašava da želi u vezi s tim da saopšti i svoj politički stav, a to je da se protiv poslanika ne može pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor bez odobrenja Parlamenta, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora, odnosno da je njegov politički stav da poslanik ne može iz zbog bilo kog drugog slučaja, kao što je to bilo u slučaju poslanika Medojevića i Kneževića, biti zatvoreni zbog odbijanja da svjedoči. Još jednom je naglasio da je to njegov politički stav.

Na kraju je predsjednik Brajović istakao da se nada da će poslije iznijetih mišljenja i zaokružene procedure i Administrativni odbor zauzeti stav, te da je njegov stav da treba uvažavati oba oblika imuniteta o kojima je govorio.

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu je, uključujući se u raspravu, nakon upućenog pozdrava gostima u Parlamentu, uputio i izvinjenje za eventualne neugodnosti ili neprijatnosti koje im se mogu dogoditi u Parlamentu, ali i poželio da njihov doprinos bude kvalitetan kako bi poslanici, članovi Odbora mogli donijeti kvalitetne odluke i zaključke koje Parlament zaslužuje. Saopštio je da su i predsjednik Skupštine i predsjednik Odbora dovoljno govorili o imunitetu, te da će svoju diskusiju fokusirati samo na pitanje koje ih je i okupilo - pitanje koje je polarizovalo političku scenu ali nedovoljno Parlament, odnosno da Parlament nije bio dovoljno jasan i glasan u slučaju odbrane pozicije kolege poslanika Medojevića.

Svrha postojanja imuniteta jeste javni interes, odnosno da Parlament može raditi bez prepreka. Takvo pojašnjenje se bazira na tome da je poslanik slobodan u vršenju svoje obaveze

dolaska u Skupštinu Crne Gore. Poslaniku se jedino može ukinuti sloboda zbog krivičnih djela i odrediti pritvor ili zatvor. Na ovaj način se indirektno blokira rad Parlamenta. Imunitet se ne odnosi na ono što se zove prekršaj, disciplinski prekršaj, verbalni ili civilni delikt za koje nije predviđeno postojanje imuniteta poslanika. Stoga, naglašava dalje potpredsjednik Genci, po njegovom tumačenju, u slučaju pritvaranja kolege Medojevića u novembru 2018. godine prekršen je Ustav Crne Gore.

Predsjednik Tužilačkog savjeta Ivica Stanković je, uključujući se u raspravu, najprije podsjetio da se radi o tematskoj sjednici na kojoj su predviđene diskusije i ukazao da su poslanicima radi uspješnog i nesmetanog vršenja njihove funkcije Ustavom zagarantovana određena statusna prava. Posebno mjesto tu imaju imunitetska prava, imunitet je predviđen u članu 86. Ustava Crne Gore, a već je govoreno o postojanju materijalnog i procesnog imuniteta. U odnosu na uvažene poslanike i vođenje postupka protiv njih, podsjeća da je Ustavni sud Crne Gore pokrenuo postupak za ocjenu ustavnosti člana 119 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku i obustavio izvršenje rješenja Višeg i Apelacionog suda, tako da je u tom pravcu na potezu Ustavni sud Crne Gore. Posebno je važno istaći da se odredba člana 86 Ustava Crne Gore ne smije posmatrati izolovano, već da je za utvrđivanje smisla ove norme potrebno analizirati njeno mjesto u cjelokupnom sistemu prava, što će reći da ne postoje nikakve pojedinačne pravne norme za sebe, već samo one koje važe u svojoj povezanosti. U vezi sa tumačenjem predmetne odredbe, a u cilju njenog boljeg razumijevanja, korisno je napraviti određeni diskurs i ukazati na smjernice Venecijanske komisije za regulisanje procedure ukidanja parlamentarnog imuniteta. Istovremeno, izražavajući saglasnost sa takvim preporukama, mora se zaključiti da bi valjalo to inkorporirati u opšte akte koji propisuju procedure ukidanja imuniteta poslaniku u Skupštini Crne Gore, kako je to urađeno u Republici Hrvatskoj. Nedostaci normiranja pojedinih situacija ne mogu biti supstituisani smjernicama i primjerima uporedne prakse, pa je stoga i ovo tumačenje zasnovano na važećim normativnim datostima, ali sa ciljem da se pro future otklone evidentni problemi. U tom smislu, naglašava gospodin Stanković, važno je ukazati na šture odredbe Poslovnika Skupštine Crne Gore, a upravo je tim aktom trebalo bliže razraditi ustavne odredbe o ukidanju imuniteta, zaključuje predsjednik Tužilačkog savjeta.

Predsjednik Sudskog savjeta i profesor Ustavnog prava Mladen Vukčević saopštio je da govori u svoje ime budući da institucija na čijem je čelu nema neposredne nadležnosti kojom bi se bavila konkretnim sudskim predmetima. Uvažava da je ovo tematska sjednica ovog tijela a ne konsultativno saslušanje, i vjeruje da će se ova tema razmatrati sa pažnjom i bez strasti, neopterećeno konkretnim bilo kojim događajem koji se dešava na današnji dan. Naglasio je da je kada je rađeno na Ustavu, pažljivo iščitavajući ustavnu građu koja se tiče donošenja ustava, a pripremajući se za sjednicu, samo na jednom mjestu našao da se neko bavio pitanjem imuniteta, i to na okruglom stolu Fondacije Heinrich Böll (Regionalni ured za Jugoistočnu Evropu- Beograd), koji je organizovala jedna od parlamentarnih stranaka, a nalazi se u publikaciji Ustavno zaokruživanje Crne Gore. Naglašava da se u postupku donošenja zakona nije bavilo pitanjem

imuniteta osim ovog slučaja, da je priča stara koliko i moderno političko predstavljanje, te da je pitanje političkog imuniteta mjerilo demokratičnosti jednog društva. Takođe, predsjednik sudskog savjeta smatra i da je to vrlo osjetljivo pitanje na razmeđi između krivičnog prava i ustavnog prava. Materijali koji su dobijeni govore o raznolikosti odgovora na ovo pitanje, jer o ovom pitanju nema gotovog recepta. Naprotiv, postoji raznolikost odgovora na upit, a ovo pravo nije adresirano samo pojedincu, već parlamentu kao instituciji, zbog čega je i tako važno. Najbitnije su odrednice poslaničkog imuniteta i način kako ih pravilno primijeniti, a one su: sloboda poslanika, utvrđivanje uslova pod kojima se ona može ograničiti i sprovođenje postupka u kome se to čini. Sve to mora biti uokvireno pravnim i drugim dokumentima, posebno kada se rješava o nečijoj slobodi. Tome nas uči i istorija razvoja ljudskih prava, a njeni prvi moderni akti donijeti su upravo u cilju zaštite od neosnovanog lišenja slobode, jer sloboda je pretpostavka mnogih prava, zaključuje prof. Vukčević.

Konkretnije, prof. Vukčević smatra dilemom kako unaprijediti postupanje Administrativnog odbora i Skupštine u cjelini, do mjere da percepcija javnosti ne bude da je ovo instrument kojim većina sudi manjini. Takva percepcija, u nemaloj mjeri, postoji i u Crnoj Gori. Cijeni da institut imuniteta treba dograditi, prvenstveno u pravnoj ravni, a ne samo u fazi davanja određenih smjernica. Ne umanjuje, kako kaže, značaj smjernice ni GRECO-a ili Venecijanske komisije (VK), koje su neobavezujuće. One jesu od koristi, ali u najmanju ruku i zbunjujuće svojim različitim stavovima, a o čemu je ranije i pisao i govorio u više navrata, a što je potvrđeno na više primjera i primjera institucije na čijem je čelu. Jedan od primjera je da ako se u zaključcima za 2015. godinu kaže da Sudski savjet treba da promijeni Ustav Crne Gore, i u njemu promijeniti način izbora Sudskog savjeta, to ne govori o kompetentnosti jednog tijela već o nepoznavanju prilika u ovoj zemlji.

Skoriji slučaj parlamentarne prakse ukazuje na svu složenost ovog pitanja, budući da je posebnim zakonom (ZKP) otvorena mogućnost derogiranja suštine ustavne norme o poslaničkom imunitetu. Naime, u predmetu jednog poslanika došlo je do lišenja slobode, i to u formi procesne kazne odnosno „stavljanja u zatvor“, a ne određivanja pritvora, a to se, opet, svodi na oduzimanje čovjekove slobode, kako god se to pravno kvalifikuje. Posljedica je bila da je sud postupao po zakonu, ali je izostalo izjašnjavanje Parlamenta tim povodom, kao što je to slučaj i sa Ustavnim sudom i upitom na ocjenu ustavnosti odredbe zakona. Tako, naglašava dalje profesor Vukčević, nije moglo biti, ni po Ustavu za Knjaževinu Crnu Goru iz 1905. godine, gdje je u članu 99 utvrđeno da ne može „nikakva vlast ni pozvati ni u pritvor staviti narodnog poslanika bez odluke Skupštine, osim ako se uhvati na samom djelu zločinstva“. Stoga, treba podsjetiti da svi oni koji primjenjuju norme o ličnoj slobodi građana uvijek treba da ih tumače šire, u interesu slobode a ne rigidnog formalizma. Ukoliko bi drugačije postupali, onda ne bi razumjeli karakter ljudskih prava, jer ako se mijenja katalog ljudskih prava, ako ljudska prava imaju dinamički karakter, moraju se mijenjati i oblici i modaliteti njihove zaštite. Isto je uočljivo i iz stava o teritorijalnom važenju ovog instituta, koji se ne može prostirati samo pod svodom skupštinskog

zdanja, niti samo u vrijeme zasjedanja, već šire. O tome je pisao i prije konkretnog slučaja iz prakse, 2015. godine u Komentaru Ustava Crne Gore (član 86). Formulaciju „u vršenju svoje poslaničke tunkcije“, treba šire tumačiti, budući da se ona ne odnosi samo na vrijeme trajanja zasjedanja, već i na obavljanje svih drugih aktivnosti između zasjedanja, putem kojih se vrši poslanička funkcija“.

U Zakonu o privremenom poslovnom redu (1906), prvom zakonu koji je usvojen po Ustavom propisanoj proceduri, utvrđen je način zaštite poslaničkog statusa, što svjedoči o značaju koji je dat ovom pitanju. U tom zakonu nije, a danas jeste izostalo, da se zakonom bliže definišu obim i sadržaj poslaničkog imuniteta. Iz toga treba izvući pouku. Tako je, pored ostalog, uređen i princip teritorijalnog važenja poslaničkog imuniteta, pa je u članu 129 ovog zakona utvrđeno da se poslanik ne može staviti u pritvor bez obzira da li je krivično djelo učinio „u zgradi skupštinskoj ili van nje“. Misli, takođe, da je odluka Ustavnog suda Crne Gore s kraja 2018. godine pomogla rješavanju tadašnjeg pravno-političkog rebusa, te da je to bilo nijansirano odlučivanje o ocjeni ustavnosti i postupanja po ustavnoj žalbi. To je potvrdilo koliko je dobro da postoji pluralitet oblika i organa koji odlučuju o ljudskim pravima, posebno jer je u navedenom slučaju došlo do lišenja slobode poslanika bez „autorizacije parlamenta“ korišćenjem drugog instituta, jedne od procesnih mjera, propisane u zakonu koji u tom dijelu ne posjeduje svojstva na koja upućuje praksa Evropskog suda za ljudska prava (pravni osnov, kvalitet, predvidivost, dostupnost). Tako treba odlučiti o pravnoj sudbini takve odredbe, koju je u rješenju o pokretanju postupka za ocjenu ustavnosti Ustavni sud Crne Gore kvalifikovao kao neodređenu i nepreciznu. To je bilo dobro, ili, bolje reći, moguće prelazno rješenje, ali je nastupajući ispit Ustavnog suda značajno osjetljiviji, budući da će implikacije njegove konačne odluke biti veoma otvorene, u kom god smjeru ona bude donijeta.

Prof. Vukčević smatra da rasprava na ovu temu treba da ima sljedeća ishodišta: 1) Treba normativno dograditi institut poslaničkog imuniteta-još jasnije u ustavnoj normi, bliže u zakonskoj, a detaljno u poslovničkoj odredbi. Tako, na primjer, u ustavnoj ravni treba zaštititi slobodu poslanika i autoritet parlamenta, recimo, kao u Ustavu Republike Italije, po kome „poslanik ne može biti uhapšen ili na bilo koji drugi način lišen slobode, niti se može držati u pritvoru“. U zakonskoj ravni treba izvagati argumente da li ovo pitanje definisati u zakonu u Skupštini, ili to učiniti u posebnom zakonu o imunitetu; 2) Uvažiti smjernice GRECO-a i VK, ali ne nekritičkim preslikavanjem, već primjereno našim okolnostima, jer navedeni slučaj iz naše prakse ne bi bio njima obuhvaćen. Zato i u drugim zakonima treba eliminisati mogućnost da se u vidu procesnih kazni ili na sličan način faktički zaobiđe ovo ustavno pravo, a takvih zakona ima još; 3) Omogućiti da u raspravi o oduzimanju poslaničkog imuniteta poslanik ima pravo na „jednakost oružja“, da da svoju riječ, da ima pravo na stručnog konsultanta, ali ne na način da se to pretvara u proces koji bi imao oblik suđenja. Istovremeno, treba obezbijediti da se u primjeni ovog instituta ispoštuje princip proporcionalnosti.

Profesor Vukčević u zaključku naglašava i da ukoliko se ne dogradi imunitet u ovom pravcu, oduzimanje imuniteta će se u javnosti doživljavati kao sredstvo koje u svrhu političke oportunističke koristi većina. Zato je interes i većine i manjine da se ovo utvrdi na najbolji način, budući da u politici važi „pravilo povratne karte“ (B. Rasel), odnosno mogućnost promjene odnosa onih koji vrše vlast i onih koji im oponiraju. Stoga, pravila o poslaničkom imunitetu moraju posjedovati svojstva objektiviziranosti i izvjesnosti, jer razvoj prava je dužnik razvoja njegovih procedura. To je garancija da se po ovom pitanju ne ulazi u polje arbitrarnosti. Ujedno, to je u interesu onih koji primjenjuju pravila (Administrativni odbor, Skupština), kao i onih na koje se ta pravila potencijalno mogu primijeniti (poslanici). Zato cijeni da ovakve i slične rasprave, u ovom i drugim formatima, pomažu rješavanju otvorenih pitanja, a njegov lični doprinos svemu, zaključuje na kraju svog izlaganja profesor Vukčević, biće da svoje pravno viđenje doradi preciznije i temeljnije i objavi u jednom od pravnih časopisa kako bi ono bilo neposredno svjedočanstvo odnosa postupanja u jednom vremenu.

Dr Branislav Radulović, predsjednik Udruženja pravnika Crne Gore, u svom obraćanju navodi da je tu u svojstvu Udruženja pravnika Crne Gore, koje mu apsolutno ostavlja slobodu i pravo da iznese svoj profesionalni i stručni stav prema ovoj temi i odgovori na pitanja koje smatra cjelinom problema.

Teoretski aspekti odgovora na postojeći problem nijesu predmet interesovanja, ali će ga on objaviti u Pravnom Zborniku. Međutim, kada su u pitanju uzrok i posljedice, posljedicama se neće baviti već uzrokom, zbog čega se i cijeni da predstavnik Udruženja pravnika Crne Gore treba da bude na ovoj sjednici.

Dr Radulović navodi da kada je u pitanju njegovo lično tumačenje nastale situacije, prvenstveni uzrok je postupanja Višeg i Apelacionog suda, gdje su, po njegovom mišljenju, u oba slučaja nastupile greške u tumačenju Ustava. Naglašava da je imunitet isključivo ustavna materija i može se redefinisati Ustavom. Procesni aspekti mogu se urediti nižim aktom, što je urađeno Poslovníkom i ta redefinicija može se dograditi. Smatra da su odredbe člana 86 Ustava jasne i spor nije u tome. Kada su u pitanju odredbe Poslovníka, lično ne vidi problem u članovima 58 i 59, osim u zloj namjeri. Problem nastaje u izvedenoj stvari, gdje Viši sud tumači da se može poslaniku ograničiti prostor kretanja na teritoriji opštine Podgorica. Jedino je Udruženje pravnika Crne Gore izašlo u javnost i kazalo da nema teritorijalnog razgraničenja sa opštinom Tuzi, mjesto sjedišta Parlamenta je Cetinje, i u tom trenutku broj poslanika u Parlamentu je 81 u Podgorici, a da je na sazvanu sjednicu na Cetinju bilo 79 poslanika. Dr Radulović nastavlja pitanjem - Čija je greška i da li se treba baviti teoretskim pitanjima i proučavanjem uporednog pravnog rješenja od njemačkog i američkog i ostalih ustavnih pravnih aspekata? On to smatra nespornim, naravno da treba, ali da postoji i neko ko griješi. Smatra da je, na sreću, povučeno jedno takvo rješenje. Podsjeća na tumačenje Ustavnog suda član 119 ZKP-a, koje je i sam apsolutno podržao, jer je u datom trenutku to bilo najbolje pravno i političko rješenje da se jedna institucionalna kriza riješi a da se ne povrijede ljudska i sva druga prava, u konkretnom slučaju poslanika ovog Parlamenta.

Na pitanje da li je odredba člana 119 ZKP-a neustavna, u ovom trenutku je vrlo sporno, smatra dr Radulović, navodeći da Ustav poznaje tri instituta – pritvor, član 86, zadržavanje u pritvoru, član 31, ali ne poznaje zatvor. Ovdje se radi upravo o određenju zatvora. Ne može se staviti u pritvor, ali se može staviti u zatvor (postupanje redovnog suda u pravno legislativnom sistemu države Crne Gore). U tom slučaju, stav su jedino zauzeli prof. dr Nebojša Vučinić i Udruženje pravnika Crne Gore, a to je da ne može! Nastavak problema jeste što je Ustavni sud, kome Skupština nije odgovorila, a kome je trebala da da izjašnjenje, privremeno obustavio donijetu Odluku.

Dr Radulović dalje navodi da pod pretpostavkom da sudije Ustavnog suda meritorno odluče da član 119 ZKP-a nije neustavan, to bi značilo da bi istog trenutka dva poslanika crnogorskog Parlamenta bila stavljena u zatvor. Govoreći o dignitetu institucije u koju je pozvan, ističe da institut imuniteta nije ustanovljen u interesu poslanika pojedinačno, već u cilju instituta nezavisnosti onog tijela koje se konstituiše, a to je Skupština. Riječ je o nezavisnosti Skupštine. S tim u vezi, dr Radulović postavlja pitanje - Da li postoji mogućnost da predsjednik države, ili ministar poljoprivrede, ili sudija Ustavnog suda odbije da svjedoči i bude zatvoren i da se na taj način utiče na odluku nekog tijela koje treba da odlučuje? Koliko je bespredmetno prostorno i vremensko ograničenje pokazuju primjeri: da li je ministar prostorno ograničen na svoj kabinet, sjednicu i salu vlade ili komisije; predsjednik države, na rezidenciju u Podgorici, na Cetinju ili na putu od Podgorice do Cetinja, jer je u ovom slučaju ukupna javnost, ne samo politička već i stručna javnost, koncentrisana na jednog poslanika, na jednu političku situaciju. Stoga, u ovom slučaju mora postojati dejstvo - erga omnes - svi su isti: predsjednik države, predsjednik Vlade, ministri, predsjednik Ustavnog suda, vrhovni državni tužilac, zajedno sa 81 poslanikom. Smatra i da u ovom slučaju ima pogrešnog tumačenja, a na koji način će Ustavni sud riješiti ovu situaciju nema pravo da cijeni, ali smatra da mogu nastati dvije situacije:

- ako se poništi odredba člana 119 ZKP-a i proglašeni se neustavnom, dva poslanika nemaju problem, ali nije riješeno pitanje imuniteta (riješeno je samo u jednoj datoj situaciji) i
- ako se ocijeni da odredba člana 119 ZKP-a nije neustavna, dva poslanika crnogorskog Parlamenta moraju biti u zatvoru.

Jedna od ideja, podsjeća dr Radulović, bila je da se to riješi zakonom. Postoji zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine, gdje o imunitetu odlučuje sud, što nije dobro, jer je imunitet ustavna materija. U ovom slučaju radi se samo o pravilnoj primjeni Ustava, a Parlament u svom postupanju do sada nije imao problema. Dalje, dr Radulović navodi da njemački ustav u članu 46 govori o postojanju tzv. klevetničke izjave, gdje se institut imuniteta štiti od instituta klevetničke izjave.

Na kraju dr Radulović podsjeća na preporuke i instrukcije GREKO-a i Venecijanske komisije u dijelu procesnog uređenja, poslovničko-zakonske materije nekog zakona, zakona o Skupštini ili Poslovnika. Smatra, takođe, da je primaran problem pred institucijom razumijevanje instituta imuniteta. On ne može biti ni prostorno niti vremenski ograničen, te da poslanik ne samo da ne

može biti u pritvoru, niti stavljen u zatvor, nego ni na jedan institucionalni način odgovoriti situaciji u kojoj su se našli poslanici Parlamenta.

Prof. dr Đorđije Blažić, dekan Fakulteta za državne i evropske studije, ne želeći da ponavlja već rečeno od strane kolega Vukčevića i Radulovića o nekim spornim pitanjima koja se tiču instituta imuniteta, podsjeća da je svoje preliminarno, bolje reći uslovno mišljenje dao u posebnom podnesku, uslovno, zato što je svoje mišljenje bazirao ne samo na teorijskim aspektima, nego je pokušao da uđe u konkretizaciju, koliko je to bilo objektivno moguće, s obzirom na činjenično stanje i saznanja koja su objavljena javno.

Prof. Blažić podsjeća i da je kolega Vukčević u svom komentaru Ustava vrlo decidno objasnio institut imuniteta, što može biti jedna odlična osnova da se poradi na nekim stvarima koje se tiču imuniteta, ali nije pristalica parcijalnog rješavanja istog. Podsjeća da se zadnjih godina pojavljuju „pravni problemi“, ne samo vezano za imunitet, nego i za mnogo drugih stvari, a u koje je involvirano najveće predstavničko tijelo. Samim tim, involvirani su i tužioci, sudovi, a bilo je prilike da se čuje i pravnička javnost i državni organi u različitim shvatanjima, postupanjima i nadležnostima ili nenadležnostima nekih subjekata (razrješenja, imenovanja, izbora javnopravnih organa). Ovo pitanje je riješeno s međunarodnopravnog aspekta i u dobroj mjeri i ustavnopravno. Ono što nije riješeno, a što treba riješiti pogotovo u kontekstu preporuka vezano za imunitet i nepovredivost, nije samo pitanje regulisanja imuniteta. Za njega je mnogo ozbiljnije sistemsko pitanje da nema zakona o parlamentu, zakona o vladi, ali ni zakona o organizaciji državne uprave, što znači da nema ključnih državnih institucija pod zakonodavnom kontrolom. Ustavna kontrola nije jedini oblik kontrole ovih organa i zato dolazimo u situaciju u koju dolazimo. Parlament je gotovo samoregulatorno tijelo, kao i Vlada, a organizacija državne uprave mijenja se po potrebi svakog četvrtka. Smatra da to ne vodi jačanju institucija sistema. Ističe takođe da je decenijama bio zagovornik donošenja Zakona o predsjedniku.

Smatra da treba donijeti zakon o parlamentu i da se tim zakonom regulišu pitanja koja ustavotvorac nije riješio, a koje je ustavotvorac dozvolio da se rješavaju tim zakonom problema sa ovim pitanjem ne bi bilo i bilo bi mnogo lakše riješiti ga.

Govoreći o Poslovniku Skupštine, rekao je da je to interni akt, koji ima dejstvo inter partes, ali ne i erga omnes - ne djeluje na druge subjekte, na bilo koga ko nije poslanik. Djeluje samo unutar parlamenta, u odnosu na procedure itd. Ustavom se reguliše glasanje, konstituisanje Skupštine, ali mnogo toga nije riješeno, pa zbog toga i dolazi do problema. Sama materija poslanika je i međunarodnopravna i komparativnopravna, ustavna i krivičnopravna materija, ali i upravnopravna materija. Naročito kada se odnosi na institut pritvora i uslovima za određivanje pritvora, koji su isključivo restriktivnog karaktera i koji se tako moraju posmatrati. Sudovi se ne mogu ponašati olako i zaboravljati primjenu načela srazmjernosti, koje je fundamentalno načelo svakog sistema i svakoga postupka, načela proporcionalnosti, kao i mnoga druga načela koja su inkorporirana i u međunarodnim dokumentima, odnosno Evropskoj konvenciji.

Institut imuniteta i podjela imuniteta na poslanike i druga lica, kao i dio imuniteta koji je vezan za funkcionalan imunitet otvara niz određenih pitanja ali i postupanje organa.

Prof. Blažić podsjeća da je javno reagovao kad je došlo do ove situacije kada je državni tužilac tražio skidanje imuniteta i određivanje pritvora, što upućuje na zaključak da neki organi nisu raščistili sa svojim nadležnostima. Smatra da državni tužilac nema ovlašćenje da traži određivanje pritvora, ali ima za skidanje imuniteta, zato što oni ne određuju pritvor već sud. Onaj ko ima ovlašćenja da odredi pritvor, može da traži dozvolu, a da li će je Parlament dati ili neće je posebno pitanje jer nema kriterijuma na osnovu kojih ih treba dati. Stoga se profesor Blažić zalaže za zakon, za vrlo jasno određenje da nema apsolutno dilema, niti ih treba biti u tom segmentu. Pritvor je, kako kaže, pravni pojam lišenja slobode, a u legislativi postoji olaka upotreba termina, bez vođenja računa o pravnoj prirodi pojma i pravnoj prirodi postupka. Pitanje, koje je najoperativnijeg karaktera a vrlo su jasno uređena su postupanja upravnih organa, u prvom redu Uprave policije. Zakon o unutrašnjim poslovima eksplicitno uređuje policijska ovlašćenja, a lica sa imunitetom su uređena članom 31 toga zakona (privođenje je uređeno članom 52 stav 1,3, 4 i 5 i upoznavanje sa razlozima, član 52c zakona). Ograničenja koja zakon poznaje, kada je riječ o lišenju slobode od strane službenih lica su jasna u pravnom smislu, kada policija može da privodi lica a kada policija ne može da privodi lica. Naravno, postoje izuzeci, ako je zatečen u izvršenju krivičnog djela, i to su granice ovlašćenja organa, koji svoja ovlašćenja, poštuju ili ne ili ih zloupotrebljavaju.

Prof. Blažić zato smatra, ako se ovlašćenja zloupotrebljavaju, onda neko mora da odgovara za to, a ako neko ne zna da radi svoj posao, onda postoje starješine organa, koje treba da se pozabave takvom vrstom službenika. Rado bi preporučio poslanicima jednu sjajnu analizu - istraživački rad koji je vezan za kriterijume i procedure ukidanja parlamentarnog imuniteta. To ako uređuje normativno, po njegovom uvjerenju, isto pripada zakonodavnoj materiji, a ne poslovničkoj, zaključuje prof. Blažić.

Advokat Zoran Jovetić, predstavnik Advokatske komore Crne Gore, rekao je na početku svog obraćanja da će to nije ambijent i situacija u kojoj advokati rade, pokušati da da svoj doprinos temi. Govoreći o ustavnoj odredbi određivanja imuniteta, podsjeća da su prethodnici već saopštili da pritvor jedino određuje sud, a advokati u praksi nezadovoljni odlukama sudova, ulažu svoje pravne lijekove. To je njihov osnovni posao - da zaštite stranku u postupku bez obzira na kojoj se ona strani nalazi i u kakvoj je poziciji. S tim u vezi, podsjeća, da se advokati, u tim postupcima pojavlju u raznim ulogama, zastupaju ili jednu ili drugu stranu, kao punomoćnici oštećenog ili odbrane okrivljenog, tako da svoju ulogu obavljaju na profesionalan način, u skladu sa svojim ovlašćenjima i zakonskom obavezom. Advokat Jovetić naglašava da, kao što su to prethodnici i rekli, pritvor određuje sud, ali za određivanje pritvora postoje vrlo strogi uslovi što u praksi, kada je riječ o odbrani okrivljenih, gotovo svaki put nađe razlog da određivanje pritvora nije osnovano, a žalbe se nekad usvoje, a nekad ne.

Predstavnik Advokatske komore podsjeća da postoje različiti oblici lišenja slobode u upravnom postupku i u postupcima prije određivanja pritvora, koji ovim jezičkim tumačenjem norme nisu obuhvaćeni, a to su: lišenje slobode, odnosno lišenje slobode u upravnom postupku, zadržavanje lica koje vrši policija shodno svojim ovlaštjenjima i ona koja vrši tužilaštvo u okviru svojih ovlaštjenja. Po Ustavu je utvrđeno postojanje 81 poslanika i svaki od njih uživa poslanički imunitet. U policiji postoji nekoliko hiljada ovlašćenih službenika koji, primjenjujući zakon, imaju pravo da zadrže određeno lice. Postoji i određeni broj tužilaca na različitim nivoima, koji imaju mogućnost da odrede mjeru zadržavanja. U takvoj konstelaciji advokat Jovetić postavlja pitanje za razmatranje - da li svaki od tih policajaca odnosno ovlašćenih službenih lica ili tužilaca mora da poznaje svakog od 81 poslanika, u svakoj konkretnoj situaciji. Primjera radi, ako se lice na graničnom prelazu pozove na imunitet a ako on iz njegovog opšteg ponašanja ne zaključi da se radi o licu koje zavređuje neki poseban tretman. Na sjednici se, rekao je advokat Jovetić, raspravlja o ovim pitanjima na najvećim nivoima upravne, sudske i zakonodavne vlasti, a očekuje se da imunitet riješi policajac na terenu, graničnom prelazu ili saobraćaju. To jeste tema za raspravu. Govoreći o konkretnim primjerima iz skorašnje prakse, smatra da bi kao praktičar potpuno neozbiljno bilo da komentariše bilo koji slučaj koji se vodi, imajući u vidu da se advokati izjašnjavaju i bave time samo u okviru korica predmeta pod tačno određenim brojem. Jedna od osnovnih radnji za koje se advokati stalno spore pred sudom i organima gonjenja je pravo na upoznavanje sa predmetom, sa spisima predmeta i dokazima kojima se želi dokazati krivica. Tako, zaključuje advokat Jovetić, u konkretnom slučaju na koji se odnosi rasprava, priklanja se potezima i odlukama svojih kolega koje su preduzeli u konkretnom postupku, imajući u vidu da su upoznati sa stvarnim stanjem stvari u spisima predmeta.

Poslanik Milutin Đukanović, član Odbora, je u ponovnom obraćanju, a u vezi sa navodnim dogovorom sa Kolegijuma predsjednika Skupštine Crne Gore, u vezi sa redosljedom govornika na sjednici, saopštio da se na Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore mora voditi precizan zapisnik, imajući u vidu da se iz neformalnih razgovora izvode zaključci u vezi sa redosljedom govornika: govoriće gosti, članovi Odbora, a nakon toga poslanici. Naglašava da nije postignut dogovor o tome. Zato predlaže da nakon govora pozvanih gostiju, sljedeći govornici budu Milan Knežević i Nebojša Medojević, poslanici kojima je nanesena direktna šteta ovim događajem.

Poslanik Milun Zogović, član Odbora je, reagujući proceduralno, iznio mišljenje da je krajnje primjereno da izlaganje prvo imaju gosti, koji su direktno bili na čelu institucija koje su napravile ovaj problem, a da kada treba da govori neko od poslanika iz ovog parlamenta, to budu ljudi koji su direktno trpjeli posljedice kršenja Ustava. Istakao je da se stiče utisak da je tendencija rasprave sa tematske sjednice da se omalovaži institut poslanika i njegov imunitet, kako bi se u narednom periodu mogli hapsiti opozicioni poslanici.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, u komentaru na iznijeto je istakao da ne bi na ovakav način omalovažavao poslanike, jer bi na taj način omalovažio i sebe.

Poslanik Miloš Nikolić, koji sjednici prisustvuje kao zainteresovani poslanik, podsjetio je da je nakon sedam mjeseci zakazana sjednica na kojoj se raspravlja o poslaničkom imunitetu, jednom teorijskom pitanju nastalom iz jedne konkretne, tužne i dramatične situacije za Skupštinu Crne Gore i dva poslanika, koja su bila tom situacijom naročito pogođena. Istakao je i da se na sjednici velika pažnja posvetila normiranju imuniteta kroz Ustav Crne Gore, kao i nekim daljim mogućnostima, kako se to može raditi, pri čemu smatra da odgovor na ove situacije nije jednostavan. Misli da je ovakvim situacijama u pravu neophodno primijeniti određena tumačenja i poći od jezičkog, ali uvijek završiti sa logičkim tumačenjem. Kada se govori o jezičkom tumačenju, član 86 Ustava Crne Gore ne spominje zabranu stavljanja u zatvor kao procesne kazne u odnosu na poslanike Crne Gore. Imajući u vidu član 10 Ustava Crne Gore, kojim je određeno da je dozvoljeno sve ono što nije zabranjeno Ustavom i zakonom, jezičkim i rigidnim tumačenjem dolazi se do zaključka da stavljanje poslanika u zatvor bez prethodnog skidanja imuniteta, odnosno odobravanja Skupštine, jeste moguće. Smatra da je neophodno pogledati cilj donošenja određene norme, kao i koje je njeno mjesto u sistemu. Njeno mjesto u sistemu dijeli Ustav u dijelu koji definiše prava, dužnost i obaveze poslanika, a njen cilj jeste da zaštiti poslanika za izgovorenu riječ kako bi poslanik imao određeno pravo da eventualno ukaže na određene nepravilnosti u društvu. Smatra da je cilj norme bio da, u najširem kontekstu rečeno, poslanik može biti lišen slobode bez prethodnog skidanja imuniteta od strane Skupštine. Kada se kaže lišenje slobode, uvijek se prvo podrazumijeva kazna zatvora, odnosno određivanje kazne zatvora. Kada je riječ o određivanju pritvora, to je nešto što se u kolokvijalnoj svakodnevnoj upotrebi podrazumijeva. Po prvi put dešava se situacija stavljanja u zatvor, koja je procesna kazna za obezbjeđivanje svjedočenja od strane određenog lica i koja je ovim otvorila pitanje poslaničkog imuniteta. Osim logičkog tumačenja, koje daje za pravo da se poslanici bez prethodnog skidanja imuniteta ne mogu staviti u zatvor, jeste i argumentum a majore ad minus – što važi za veće, važi i za manje. Dakle, ukoliko postoje određena veća prava, odnosno ukoliko postoji neko šire pravo, tom slučaju pripadaju i sva uža prava koja su sumirana u tome. Ako se ne može odrediti kazna zatvora kao najteža krivično - pravna sankcija, a jasno je iz ustavne formulacije da se ne može ni pokrenuti krivični postupak, uslov za određivanje kazne zatvora jeste da se ona dosudi nakon sprovedenog krivičnog postupka. Poslanik Nikolić je mišljenja da ako se ne može odrediti kazna zatvora i ukoliko se ne može odrediti pritvor kao mjera za sprovođenje krivičnog postupka, nije logično da možete biti stavljeni u zatvor (kao procesna kazna da bi se obezbijedilo vaše svjedočenje). Jezičkim tumačenjem moglo bi se zaključiti da je ovo moguće, ali je moguće shodno logičkom tumačenju. Imajući u vidu logičko, odnosno ciljno tumačenje, šta se željelo postići ovom normom i koje je njeno mjesto u sistemu, smatra da način kako se ovaj institut koristi u parlamentu vrlo često odgovara onome što je suština imuniteta. Suština imuniteta je da poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost za izraženo mišljenje, što podrazumijeva mogućnost poslanika da bez straha od eventualne sankcije u odnosu na državu, ukaže na određene probleme, korupciju i određena druga nepočinstva koja

se mogu dešavati u društvu. Mišljenja je da se član 28 ustava Crne Gore krši širim davanjem za pravo poslanicima od onoga što im pripada.

Poslanik Nikolić dalje naglašava da je članom 28 Ustava Crne Gore određeno da se jemči dostojanstvo i sigurnost čovjeka. Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava. Pitanje je da li se svojim nastupom u Parlamentu baš uvijek garantuje dostojanstvo i sigurnost čovjeka u odnosu na neke veoma često neodmjerene, lične, porodične i druge kvalifikacije koje saopštavamo na račun tih ljudi. Smatra da imunitet, ovako kako je postavljen, daje poslaniku za pravo više nego što bi smio, a manje ga štiti nego što treba. Zbog toga se poslanici nalaze u jednoj apsurdnoj pravnoj situaciji, koja, nažalost, nikad nije konkretizovana do slučaja, iz čije situacije treba izaći. Kao jedno od rješenja naveo je da je potrebno dodatno precizirati ustavnu normu. Stavljanje u zatvor nije navedeno u članu 86 Ustava Crne Gore, ali možda treba napraviti jednu širu formulaciju koja bi značila, kako je to uporedna praksa u Njemačkoj pokazala, da poslanik ne može biti ni na koji drugi način lišen slobode. Formirani Odbor za izmjenu izbornog zakonodavstva na neki način se bavi Ustavom Crne Gore i mišljenja je da bi jedan od načina za prevazilaženje ove situacije, kroz dodatno preciziranje, mogla biti eventualna izmjena Ustava u dijelu imuniteta. Saglasan je sa profesorom Blažićem da je Crnoj Gori potreban zakon o Skupštini i zakon o Vladi i smatra da bi i donošenje novog Poslovnika i Etičkog kodeksa bili neki od mehanizama za funkcionisanje Parlamenta. Donošenjem zakona o Skupštini uredile bi se neke od navedenih stvari, uz naročit oprez koji se mora imati u vidu, da se time ne smije detaljnije razrađivati pitanje imuniteta, jer ono ne pripada samo poslanicima, već i predsjedniku Vlade, članovima Vlade, VDT-u, tužiocima i sudijama kroz funkcionalni imunitet. Ne smije se kroz ustavnu kategoriju i zakonskom razradom dati neka veća ili manja prava jednoj kategoriji u odnosu na istu garantovanost od strane Ustava drugoj kategoriji. Ukoliko se dograđuje Ustav u jednom dijelu, trebalo bi makar da se razmisli o donošenju zakona o Skupštini, stav je poslanika Nikolića.

Jedno od važnih pitanja, smatra poslanik Nikolić, je i pitanje naknada materijalne štete zbog povrede časti i ugleda u crnogorskom društvu. Činjenica je da je u Crnoj Gori kriminalizovana kleveta. Mišljenja je da to jeste jedna tekovina koja je u prvim godinama davala određene rezultate, da se ponekad i ne odgovara dovoljno za javnu riječ. Međutim, to je u uporednoj praksi riješeno naknadom nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda, odnosno visine kazne koja se dosuđuje u tim slučajevima. U Crnoj Gori često čast i ugled mogu biti lako povrijeđeni, pa cijeni da je trenutna kaznena politika u tom dijelu, naknada štete izuzetno mala, kao i za povredu mnogo manjih digniteta i ljudskih osobina, nego što su ponos i ugled. Poslanik Nikolić je na kraju svog izlaganja saopštio da je rekao svoj lični osvrt u odnosu na postojeću situaciju i zahvalio gostima, koji su imali izuzetna izlaganja i koji su znatno doprinijeli da se pitanje imuniteta dodatno i bolje razumije.

Poslanik Milan Knežević, koji sjednici prisustvuje takođe kao zainteresovani poslanik, istakao je da sve poslanike doživljava kao članove porodice. Slušajući sve učesnike na sjednici, a

zamišljajući da je sa Nebojšom Medojevićem još uvijek u zatvoru, čekajući stav Odbora, to bi potrajalo, jer od 29. novembra kada je Nebojša Medojević stavljen u zatvor, odnosno kidnapovan na ulici, a poslanik Knežević bio zatočen u Skupštini, je dug period. Osam mjeseci je trebalo da se saopšti ono što piše u Ustavu Crne Gore i ono što su poslanici DF-a saopštavali od 29. novembra na svakoj konferenciji za štampu. Podsjeća da Nebojša Medojević i on nisu odbili da svjedoče, već da su svjedočili, pri čemu je pozvao gospodina Stankovića da odgovori na to da li su on i Nebojša Medojević svjedočili dva puta po dva sata kod Stojanke Radović. Zamolio je da se u slučaju nepovjerenja napravi pauza kako bi se obezbijedili zapisnici sa saslušanja Nebojše Medojevića i Milana Kneževića. Naglasio je da su svjedočili, navodeći da ako gospođa Radović nije bila zadovoljna njihovim svjedočenjem, trebala je da Nebojši Medojeviću i Milanu Kneževiću promijeni status u osumnjičenog zbog davanja lažnog svjedočkog iskaza, a ne da im se odredi mjera stavljanja u zatvor pod pokroviteljstvom Višeg i Apelacionog suda. Nije promijenjen status u osumnjičenog, zato što su znali da ni u Skupštini Crne Gore to više ne može da prođe. Kazao je da je njemu u Skupštini Crne Gore tri ili četiri puta skinut imunitet. Istakao je da je on najviši pravni autoritet u Crnoj Gori, što se tiče ZKP-a, jer je svjedočio svojom žrtvom zajedno sa kolegama poslanicima i svojim djelom, za razliku od učesnika na sjednici koji teoretišu, uključujući i poslanike i goste, i koji ne znaju šta predstavlja jedan dan nepravednog funkcionisanja u zatvorskoj ćeliji, za koji znaju poslanik Nebojša Medojević i on. Zapitao se kako je moguće da istražni sudija ili sudije u istom slučaju donesu dvije različite odluke. Prvi put da nema elemenata za određivanje pritvora, a drugi put da se odredi momentalno stavljanje u zatvor u trajanju najduže do dva mjeseca. Kako je moguće, pitao je, da Nebojša Medojević i on uopšte ne učestvuju u postupku pred istražnim sudijom na žalbu specijalnog državnog tužioca. Nakon svjedočenja punih dva sata, Stojanka Radović, koja nije bila zadovoljna, od istražnog sudije Bašovića tražila je da se odredi pritvor njemu i poslaniku Medojeviću. On je odlučivao o njihovom određivanju pritvora, a pri tome ni poslanika Nebojšu Medojevića ni njega nije pozvao. Do danas Nebojša Medojević i on nemaju nijedno rješenje istražnog sudije, već isto naslućuju u obrisima odluke Višeg suda. Kako je moguće, pitao je, da Apelacioni sud o istoj stvari donese tri različite odluke: prvi put da nije nadležan; drugi put da je istražni sudija bio u pravu i da su jedino žalbu na njegovo rješenje mogli podnijeti Nebojša Medojević i on; a treći put da je Viši sud u pravu i da samo treba da se odredi način stavljanja u zatvor, a da žalba ne odlaže izvršenje rješenja. Kako je moguće da je jedan isti sudija Apelacionog suda po istoj pravnoj stvari donio dvije različite odluke. Gospođa koja je bila u vijeću sudije Dragiše Rakočevića donijela je odluku da Specijalno državno tužilaštvo nije imalo pravo žalbe pred istražnim sudijom, a da su Nebojša Medojević i on imali pravo žalbe nakon svjedočenja u Specijalnom državnom tužilaštvu. Na osnovu kojeg člana ZKP-a, a da to nije član 119, tužilac zaključuje da je svjedok odbio da svjedoči, iako su Nebojša Medojević i on prethodno dva sata svjedočili, i ako je svjedok već jednom kažnjen 1000 eura, zbog navodnog odbijanja da svjedoči. Da li istražni sudija, ili Viši sud, ili bilo koji drugi sud može donijeti rješenje o stavljanju u zatvor i to po istoj stvari? Koja je razlika između određivanja pritvora

i stavljanja u zatvor? Zašto je za određivanje pritvora potrebno skidanje imuniteta, a za stavljanje u zatvor nije potrebno? Po analogiji Apelacionog i Višeg suda, nastavlja dalje poslanik Knežević, postavlja se pitanje, zašto je poslanicima i liderima DF-a, u postupcima za tzv. državni udar i pranje novca ukidan imunitet, ako je Apelacioni sud dao tumačenje da imaju imunitet samo dok se nalaze u plenarnoj sali? Zašto je skinut imunitet i određen pritvor? Smatra da tužilac ne može, kao ni Skupština, da određuje pritvor. Pritvor određuje sud. Milivoje Katnić je u tom trenutku zloupotrijebio i Administrativni odbor i Skupštinu Crne Gore, zatraživši da se odredi pritvor. To je nadležnost suda. Skupština je imala samo mogućnost da skine imunitet, da se vodi postupak protiv poslanika DF-a. Ako je Apelacioni sud utvrdio da poslanici nemaju imunitet u plenarnoj sali, zašto mu je skinut imunitet 15. februara, a Nebojši Medojeviću 27. juna za dva slučaja - slučaj državnog udara i slučaj tzv. pranja novca. Da li, po ovoj analogiji, Milo Đukanović, Ivan Brajović, Milivoje Katnić i poslanik iz ovog parlamenta treba da budu stavljeni u zatvor? Podsjetio je da je Milo Đukanović optužio Vojislava Koštunicu za ubistvo Duška Jovanovića, a kada je posle dužeg vremena saslušan u tužilaštvu zbog navoda koje je saopštio, izjavio je da se radi o političkim kvalifikacijama ili, prevedeno na jezik Specijalnog državnog tužilaštva, odbio je da svjedoči. Zašto tada tužilac koji ga je saslušavao nije zatražio stavljanje u zatvor Mila Đukanovića, jer je odbio da svjedoči, po analogiji koja se primjenjuje na slučaj Nebojše Medojevića i njegov. Poslanik dalje navodi da u obrazloženju presude za slučaj Ramada jasno stoji da je Ivan Brajović lažno svjedočio. Ne želeći da zalazi u taj dio, da li je on lažno svjedočio ili nije, ali se nakon čitanja sudske presude zaključuje da je tužilaštvo bilo dužno da mu promijeni status iz statusa svjedoka u status osumnjičenog za davanje lažnog iskaza i odredi stavljanje u zatvor po istoj analogiji kao što je urađeno sa poslanikom Nebojšom Medojevićem i sa njim. Poslanik Knežević u nastavku navodi i primjer jedne poslanice kad je došlo do verbalnog incidenta u Skupštini, a koja je svjedočila u svojstvu i svjedoka i oštećenog, da su joj se iz Kluba poslanika DF-a obraćali, da su je vrijeđali najgnusnijim uvredama, da bi se u toku sudskog postupka dokazalo da ona uopšte nije bila u holu Skupštine u to vrijeme. Da li će tužilaštvo istoj da promijeni status iz svjedoka oštećenog u status osumnjičene zbog davanja lažnog svjedočkog iskaza? Možda je najbolje da se na osnovu svega navedenog, kao zaključak definiše da imunitet imaju samo poslanici DPS-a. Imunitet se ne odnosi ni na jednog poslanika DF-a. Poslanik Knežević pita gospodina Stankovića ko je nadležan za iznesenu tvrdnju Milivoja Katnića da je njegovoj supruzi bio ponuđen mito u iznosu od 4.000 eura upakovanih u čokoladi? Otkud Milivoje Katnić zna da je u čokoladi bilo 4000 eura ako nije otvorio čokoladu? Ali ako je bila ona sa rižom, lješnicima i suvim grožđem, možda taj njegov rendgen nije mogao doći do čokolade. I da li je neko pokrenuo postupak protiv Milivoja Katnića? Sve su to pitanja poslanika Kneževića. Naravno da nije, zaključuje on. Pokrenut je postupak protiv Milana Kneževića, jer je isto saopštio u Skupštini 27. juna, nakon čega je dobio poziv od Stojanke Radović da se pojavi 7. jula, kako bi dao iskaz i kako bi se odredilo stavljanje u zatvor. Kazao je da nije saopštio ništa što nije saopštio Milivoje Katnić. Ko je bio čovjek koji je njegovoj supruzi uručio čokoladu i ko su bili policajci koji su je čekali ispred ulaza da je uhapsu?

Da li je neko saslušao njegovu suprugu? Suština je u sljedećem - da Crna Gora neće ostati bez svjedoka ako neko odbije da lažno svjedoči. Istakao je da je sve vrijeme pozivao Stojanku Radović i Specijalno državno tužilaštvo da Nebojši Medojeviću i njemu promijene status, kako više ne bi bili svjedoci, već osumnjičeni, pa da se onda skida imunitet u Skupštini Crne Gore, nakon čega bi se oni našli na sudu. Ako bi bio maliciozan, pa rekao da je predsjedniku Skupštine i potpredsjedniku saopštio ime sudije za kojeg je mislio da je korumpiran, da može da riješi njegov slučaj, da li će se saslušati predsjednik i potpredsjednik Skupštine, Branimir Gvozdenović? Tražio je objašnjenje za spektakularnu formu odbijanja svjedočenja i pozivanje na bilo koji član u ZKP-u, a da nije član 119. Ako neko svjedoči dva sata, nije odbio da svjedoči, već je iskoristio odredbe koje mu garantuje ZKP, smatra poslanik Knežević. Stoga, poziva predsjednika Administrativnog odbora da dostavi zapisnik njegovog svjedočenja i svjedočenja Nebojše Medojevića. Takođe, ostavlja se prostor da stavljanje u zatvor traje najduže do dva mjeseca. Koja je sljedeća radnja poslije stavljanja u zatvor, da li se mijenja status osumnjičenoga? Prvo dva mjeseca stavljanja u zatvor je zbog navodnog odbijanja da svjedoči, a onda on nastavlja da bude osumnjičeni i poslije dva mjeseca. Ako se ukine član 119 ZKP-u, ostaće se bez svjedoka, tj. ako se donese odluka da je neustavan bio član 119 ZKP-u Crna Gora više neće imati svjedoka, smatra poslanik Knežević. Ako se uvažavaju žalbe advokata, onda će morati neko da odgovara što je Nebojša Medojević bio 20 dana u samici i što je on bio 20 dana zatvoren u Skupštini, braneći Ustav i zakon ove države. Smatra apsurdnim da Viši sud i Apelacioni sud, saopšte da imunitet traje samo dok se poslanik nalazi u plenarnoj sali Skupštine. Stoga je obraćajući se predsjedniku Sudskog savjeta gospodinu Vukčeviću, pitao kako je moguće da poslije svih iznijetih stavova kao predsjednik Sudskog savjeta glasa za obnovu mandata Borisu Saviću i Muški Dujoviću za predsjednike Višeg i Apelacionog suda. To je krivično - pravna odgovornost predsjednika Višeg suda i predsjednika Apelacionog suda i ljudi iz tužilaštva, ali ne i odgovornost Ivica Stankovića. Njegova odgovornost je samo u dijelu što nije spreman da zaustavi bahaćenje u Specijalnom državnom tužilaštvu, stav je poslanika Kneževića.

Nakon svih iznijetih stavova, poslanik Knežević je izrazio očekivanje da će biti podržani zaključci, koje će izložiti šef kluba poslanika DF-a Milutin Đukanović, navodeći da nema nijednog primjera od 1905. godine da je svjedok završio u zatvoru osim Nebojše Medojevića i njega. Sve rečeno je zapravo citat onoga što je napisano u sudskoj presudi, zaključuje Knežević.

Predsjednik Odbora Luigj Shkrela, zamolio je za umjerenost prema ostalim učesnicima na sjednici. Pričati o lažnom svjedočenju predsjednika Skupštine, predsjednika Kluba poslanika DPS-a i poslanika smatra neprimjerenim.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović je, reagujući proceduralno na navode poslanika Kneževića, saopštio da se vrlo uredno odazvao na poziv za svjedoka, pri tome ne dajući lažnu izjavu. Saopštio je tada da neće skupove partije plaćati državnim sredstvima, što ne spori da se može zlupotrijebiti, ali smatra da nema toga ko će isto tumačiti kao lažnu izjavu i zbog toga ga pozvati na odgovornost.

Poslanik Nebojša Medojević, koji sjednici takođe prisustvuje kao zainteresovani poslanik, je, nakon što je pozdravio goste, kazao da pravni sistem funkcioniše po principu da važi podjednako za sve. Ako i jedan pojedinac postoji, a da za njega ne važe zakoni, onda više pravni sistem ne postoji. To je princip integriteta i pravnog poretka. Demokratski front ne priznaje pravni poredak u Crnoj Gori, u smislu da je jednak za sve. Smatra da Ustav koji je donijet i na kojem je ozbiljno rađeno ne može da uspije ako se donese u nedemokratskom ambijentu. Crna Gora je predpolitičko društvo koje nije doživjelo prve fer i poštene izbore, a iz te činjenice proizilazi da čak i Parlament Crne Gore, koji ima najmanji deficit legitimiteta, nema puni legitimitet zato što nikad u Crnoj Gori nisu održani fer izbori. Upitno je koliki onda legitimitet imaju institucije Crne Gore koje su nastale iz ovako okrnjenog legitimiteta koji imaju poslanici crnogorskog parlamenta. Pojavljuje se dilema da li je uopšte moguće u ovako nedemokratskom ambijentu graditi pravni poredak i višepartijski sistem, govoriti o podjeli vlasti, o značaju uloge Parlamenta. Bilo je pokušaja od 2006. godine da se osnaži Parlament, jer u principu svaka vlast želi da ima što više moći. I parlamentarci treba da budu sebični, da što više prigrabe moći za sebe kako bi mogli da pariraju drugim granama vlasti. Zato se u Parlamentu stapaju tri funkcije. Jedna je reprezentativna, gdje poslanici predstavljaju građane, druga je kontrolna, gdje Parlament kontroliše druge dvije grane vlasti, a treća funkcija je zakonodavna. Institut imuniteta je uveden da zaštiti slobodu govora poslanika, a poslanik je odgovoran isključivo svojoj savjesti i svojim biračima. Poslanik ne može biti odgovoran rukovodstvu Skupštine, jer poslanici nisu zaposleni u Skupštini. Predsjednik Skupštine nije direktor preduzeća, a poslanici su sui generis izabrani predstavnici naroda. Ono što poslanik Medojević kao problem vidi je šta raditi ako druge dvije grane vlasti krenu da se svete zbog kontrolne uloge Parlamenta, ako se otvore teme, na osnovu saznanja o organizovanom kriminalu, švercu, o zloupotrebama, a sve se to iznese baš u Parlamentu. Navodi i da je svjedočio 25 puta u Specijalnom državnom tužilaštvu, u Specijalnom policijskom odjeljenju, u osnovnom tužilaštvu. Kazao je da je glavni specijalni tužilac na tajnoj optužnici Hrvatske, kao i hiljadu drugih oficira i vojske JNA koji su tada imali odgovarajuće činove, pri čemu je on bio vojni obavještajac. Istakao je da je prvi saradnik ratnog zločinca generala pukovnika koji je osuđen u Hagu, prvi saradnik ratnog zločinca koji je osuđen za genocide u Srebrenici i za zločine u Srebrenici Milivoje Katnić. U Američkom kongresu nisu mogli da vjeruju u navedenu priču, zbog čega je kongresmen pitao zašto navedeni dokazi nisu dostavljeni tužiocu, na šta je odgovorio da je nakon dostavljanja dokaza on optužen. Istakao je da su poslanici DF-a predmet osvete i odmazde tužilaštva i pravosuđa, ne zbog ideologije ili političkih razlika, vrijeđanja ličnosti, nego zbog ozbiljnog rada, kao poslanici koji su otvorili ozbiljne teme. Poslanik Medojević tvrdio je da crnogorska Vlada i njena firma švercuju oružje za političku organizaciju ISIL, preko firme u Saudijskoj Arabiji. Istakao je da je tim povodom zasjedala Vlada kao kolektivni organ i zaključkom donijela odluku da se Nebojša Medojević krivično goni. Nakon dolaska kod specijalnog tužioca i pokazivanja video snimaka dejstva oružja iz magacina Crne Gore na ratištu u Sudanu, ističe da više nije pozivan. Smatra da je to prvi slučaj da je Vlada podnijela krivičnu

prijavu protiv poslanika zbog jedne dosta teške konstatacije, imajući u vidu da nije prijatna konstatacija da Vladina firma prodaje oružje ISIL-u. U Parlamentu je rekao šifru pod kojim se vodi slučaj u italijanskoj direkciji za borbu protiv mafije zbog šverca kokaina, koju vode visoki operativci crnogorske Agencije za nacionalnu bezbjednost, a sada je jedan od njih pomoćnik direktora policije za borbu protiv organizovanog kriminala. Istakao je da se poslanici Demokratskog fronta bave borbom protiv organizovanog kriminala, koji je u srcu vlasti u Crnoj Gori i zarobio je sve institucije države Crne Gore. Navodi, takođe, da je u Američkom kongresu, na jednom kontrolnom saslušanju, govorio o porijeklu 20 tona kokaina koji je došao iz Crne Gore, na šta tužilaštvo Crne Gore ćuti. To je 15 milijardi eura kokaina na tržištu Evrope. Mišljenja je da Milivoje Katnić ne može da postupa u predmetu u kojem ga poslanik Medojević optužuje, već da je trebao biti suspendovan, a predmet predat drugom tužiocu koji nije u konfliktu interesa. Istakao je takođe i da tužilac Katnić vodi postupak protiv poslanika Medojevića koji ga optužuje i za ratne zločine. Smatra da ako zakoni u Crnoj Gori ne važe jednako za sve građane, ako sistem curi, odnosno ako postoji i najmanji rupa u pravnom sistemu, kroz koje pravo i pravda curi, čitav će sistem procureti kroz nju. Mišljenja je da treba da postoje tri jake grane vlasti, koje se međusobno kontrolišu i sukobljavaju, ali ne zato što vole sukob, već da bi zaštitile interese države i građana Crne Gore, a da se imunitet daje poslanicima u cilju zaštite slobode govora u najširem smislu tumačenja. Edin Šarčević, profesor Ustavnog prava u Lajpcigu, kazao je da je u Njemačkoj praksa da se samo sud može obratiti parlamentu za skidanje imuniteta poslaniku zbog osnovane sumnje da je počinio krivično djelo. To bi značilo da se u ovom slučaju izvode dokazi na Administrativnom odboru, gdje je tužilac dužan da donese dokaz, ako su ti dokazi takvog karaktera da ugrožavaju istragu. Takođe, sjednica se zatvara za javnost i svi potpisuju izjavu o tajnosti informacija. Tužilac mora da dokaže da je istraga profesionalna i objektivna. Poslanik Nebojša Medojević na kraju ističe i da će poslanici DF-a zaštitu tražiti i naći u Strazburu, optužujući istovremeno i ministra policije i ministra pravde da su lično u Parlamentu dogovarali njegovo kidnapovanje posle završene sjednice Parlamenta.

Poslanik Ranko Krivokapić, koji sjednici takođe prisustvuje kao zainteresovani poslanik, istakao je da nedostatak elementarne hrabrosti Parlamenta da odluči da oduzme imunitet predstavlja dokaz da je taj Parlament na granici urušavanja i nemoći da brani i sam sebe, a kamoli da brani Ustav, zakon i volju građana. Smatra da treba pokazati da Crna Gora ustavno traje, da ima svoju pravnu formulaciju od 1905, 1946, 1963. i 1974, ali i 2007. godine. U pravnoj istoriji poznato je da poslanik nije mogao biti stavljen u zatvor bez odobrenja Parlamenta. Braneći pravo na slobodnu riječ, istakao je da je Parlament u periodu kad je dobijao najbolje ocjene Evropske unije proglašavan parlamentom diktature. Mišljenja je da je politička odluka i zarobljenost države dostigla takav nivo da se ne trpi slobodna riječ u Parlamentu, što se u teoriji naziva sklerozom vlasti. Smatra, takođe, da nijedna autokratija ne ide ka demokratiji i da je država do tog stepena zarobljena da klizi u nefunkcionalnost, kao i Parlament kao znak demokratije. Jer, ako Ustav ne može jednu partiju da zaustavi, kako da to uradi sa Parlamentom ako krši Ustav, Vladom ako krši

Ustav, Policijom ako krši zakone i Ustav? Naglašava da je Parlament proceduralni znak demokratije po kojem se najbolje vidi dokle se stiglo u realnom funkcionisanju demokratije. Stanje vidi kao umiruću tek rođenu demokratiju, a kultura koja je izgrađena u Parlamentu, povjerenje, praksa, koja je osnov parlamentarnog prava, sve objašnjavaju. Dobijen je kaznenik umjesto Poslovnika. Poslovnik je donošen konsenzusom, ali je konsenzus važan i za kažnjavanje. Smatra da je i ranije bilo ekcesa, ali moć parlamenta i onih koji su u njemu izabrani bez obzira na partiju je da štite autoritet parlamenta i da kažnjavaju i istomišljenika koji krši duh parlamentarizma jednako kao i sve druge. Smatra da se ruši ono što je mukotrпно građeno, a dvojicu poslanika u zatvoru vidi kao poraz parlamenta a ne njihov lični. Njihova je politička dobit kao ljudi koji brane svoja uvjerenja, poraz je svih ostalih, njihovih političkih oponentata koji im nisu branili pravo na slobodu misli. Poraz parlamentarizma je važniji od svih u parlamentu, čijoj ideji je lično posvetio život. Smatra da pored imuniteta poslanici imaju i snage i poštenja koje moraju da nadvladaju strah u odbrani prava svojih kolega, ali i da ih kazne punog obraza. Smatra takođe da je sedam sati nakon njihovog hapšenja trebalo sazvati Parlament, te ako je i trebalo skinuti imunitet, skinuti ga. Ali nikako se nije smjelo desiti da poslanici čekaju odluku u Parlamentu i stav sa ove rasprave, jer bi u tom slučaju još uvijek bili u zatvoru. Parlament koji ne odlučuje o teškim stvarima nije Parlament, a poslanici su tu zbog teških stvari, da rješavaju sporove dijalogom, kriterijumom, povjerenjem, parlamentarnom kulturom, parlamentarnom praksom i iznad svega poštovanjem Ustava. Problemi su na nivou Ustava i ne treba se kriti iza tumačenja, iza riječi, već primijeniti normu onako kakav je njen duh. Ustav jasno štiti do detalja poslanika, pa se poslanik ne može staviti u zatvor osim ako se uhvati na djelu za koja je propisana kazna veća od 5 godina zatvora. Poslanik Krivokapić predlaže da se ne krije iza Ustava, iza normi, dodatnih normiranja, procedura, jer je sve jasno, pa predlaže da se zajedno brane principi, da se ne bježi od odluka. Prije svega, vjeruje u svoju pravičnost, svoj patriotizam prema Ustavu i Zakonu, a koji pokazuje prema političkim neprijateljima, kojima se i treba pokazivati poštovanje i Ustava i Zakona, a to ne činiti samo prema političkim istomišljenicima.

Predsjednik Skupštine Ivan Brajović je, izvinjavajući se kolegama koje neće moći da sasluša, ali i što dalje neće moći da prisustvovuje sjednici jer predsjedava sjednicom Skupštine, uz dobre emocije koje kolega Krivokapić i on gaje prema nekom vremenu koje je iza njih, tražio kratak odgovor na pitanje - Da li je i kakva je bila reakcija Parlamenta u situaciji kad je Đorđe Pinjatić, tadašnji poslanik Parlamenta, uhapšen, jer je, kao što je poznato, sam pošao da se prijavi posle skidanja imuniteta a radi krivičnog gonjenja. Predsjednik Brajović, inače, raspravu smatra izvanrednom, a jedina njegova primjedba je što sjednica nije održana ranije.

Poslanik Ranko Krivokapić je, odgovarajući na pitanje predsjednika Brajovića, saopštio da je raniji poslanik Pinjatić živi svjedok reakcija parlamenta, kao što je i tadašnja tužiteljka na čije je pitanje jasno saopštio da poslanik ne može biti priveden bez skidanja imuniteta. Naglašava da je poslanika Pitanjića lično zvao posle saznanja da je bilo nekih hapšenja po Budvi, a sa kojima on lično nije bio upoznat, niti mu je iz njegove partije neko to javio. Poslanik Pitanjić je, kao što je

poznato, pošao sam i prijavio se, ali mu je prethodno skinut imunitet nakon čega je uhapšen. Poslanik Krivokapić naglašava i da je član 86 Ustava kumulativna norma i da se skidanjem imuniteta postaje običan građanin.

Predsjednik Odbora Luigj Shktela je, u komentaru na izlaganje poslanika Krivokapića, rekao da ne prihvata konstataciju da su Administrativni odbor i Skupština kazneni, jer je u ovom sazivu bilo više izrečenih kazni no što je to ranije bio slučaj. Kažnjavanje nije ništa novo. To je praksa i u okruženju i parlamentima regiona, zaključuje predsjednik Odbora.

Poslanik Boris Mugoša, koji sjednici takođe prisustvuje kao zainteresovani poslanik, na početku svog obraćanja zahvalio se posebno onima koji nisu birani od strane parlamentaraca, odnosno, onima koji su gosti Parlamenta. Izražava zadovoljstvo zbog rasprave u kojoj je posle dugo vremena vidio gotovo jedinstven stav svih poslanika u Parlamentu, posebno jer se njihovi stavovi poklapaju sa stavom stručnjaka. Najvažniji zaključak sa sjednice je da se poslanik ne može zatvoriti bez skidanja imuniteta, što je i potvrda snage parlamenta posebno i zbog konstatacije profesora Radulovića, da nije vidio nikakvu grešku Parlamenta. Sjednicu smatra dokazom snage parlamenta bez obzira na činjenicu da se parlamentarci razlikuju u stavovima, naglašavajući istovremeno da se parlamentarci po ovom pitanju svakako ne bi trebali razlikovati.

Poslanik Andrija Popović, takođe zainteresovani poslanik, je, iznoseći svoj principijelni stav o pitanju poslaničkog imuniteta i ne vodeći računa da li se radi o ugroženim ili oštećenim poslanicima vlasti ili opozicije, saopštio da smatra da je bez sumnje hapšenje poslanika Medojevića, bježanje i skrivanje poslanika Kneževića po Skupštini 20 dana krajem novembra 2018. godine, tamna mrlja zakonodavne grane vlasti i pravosuđa.

Govoreći o onome što se čulo u raspravi pored mišljenja pravnih autoriteta, kaže da je postupak prema poslanicima bio protivustavan, protivzakonit i nepravedan čin, ali da je ono što je važno jeste pitanje što i kako dalje. Da li to znači da se mora pod hitno donijeti zakon o Skupštini, ili se to bilo u obavezi uraditi i ranije i kako spriječiti da ponovo neki sudski avanturisti u sličnoj situaciji ne postupe na isti način i pritvore, uhapse poslanike na neustavan i protivzakonit način. Poslanik Popović u nastavku zahvaljuje pravnim autoritetima, koji su dali doprinos da ova tematska sjednica protekne u jednom pozitivnom duhu. Besmislenim smatra priču o tome zašto je prošlo sedam mjeseci od tog nemilog čina, koji se desio u Skupštini Crne Gore, kao što je i besmisleno pričati i da imunitet poslanika važi samo u plenarnoj sali, za vrijeme zasjedanja. Poslanički imunitet je institut koja traje od trenutka kada je poslanik izabran, do trenutka kada je istom istekao mandat, a na poslanicima Skupštine i Administrativnom odboru je da pod hitno ovo što se čulo pretoče u neki dokument, kako bi se spriječila eventualna buduća zloupotreba od strane sudske vlasti, zaključuje poslanik Popović.

Poslanik Branko Radulović, koji takođe sjednici prisustvuje kao zainteresovan poslanik, na početku svog obraćanja posebno ističe svoje žaljenje, tugu i bijes, kada je poslanik Nebojša Medojević, koga poznaje cio život, otišao u zatvor, na onakav način, kao zvijer u ponoć i što je poslanik Milan Knežević bio nešto što je refleks i odgovor takvom postupku. Saglasan je sa

kolegom Vukčevićem da se na ovome pitanju utvrđuje da li je nešto ili ne ustavna, parlamentarna demokratija. Podsjeća da u mnogim državama kada se jednom dobije imunitet to važi za cio život, a sve iz razloga da se izbjegne strah nakon prestanka mandata, od nezaštićenosti i osвете. To ne postoji u Crnoj Gori. Jedno od temeljnih stvari je pravna jednakost, na čemu počiva Evropski sud, u okviru EU i onaj koji je u okviru cijele Evrope. Ako nema jednakog postupanja svih organa prema svima, postoji diskriminacija. Smatra istovremeno i da je prema Demokratskom frontu izvršena diskriminacija, podsjećajući da je tužilaštvo organ proizašao iz poslaničkog legitimiteta, a da ako se ne postupa jednako govori se o nepostojanju pravde. Podsjeća na vrijeme kad je bio potpredsjednik Skupštine, kada je postojao predlog Zakona o Skupštini i Zakona o Vladi, ali da oni još uvijek stoje u fioci i da ne postoji politička volja da se to sistemski uredi.

Obraćajući se predsjedniku Tužilačkog savjeta Ivici Stankoviću, podsjetio ga je na postojanje pljačke oko eksploatacije crvenih boksita i KAP-a. Zbog toga je podnio tužbu prije 15 godina, prije 10 godina kad je on dobio mandat, kao i u posljednjih dvije ili tri godine. Riječ je o pljački koja se povećava, jer se na nezakonit način švercuje i eksploatiše od 800 do million tona boksita. Istovremeno ga poziva da pregleda taj slučaj. Podsjeća ga da je slučaj ustupio Specijalnom tužiocu, jer je očito vidio da za to ima osnova, ali već dvije godine slučaj se ne pomjera sa početne pozicije. Poslanik Radulović dalje navodi da je nakon javnog iznošenja tog slučaja najstrašnije klevetan, a da bi apsurd veći, nije bilo ni njegove zaštite, niti jednakosti pravde. Stoga od predsjednika Tužilačkog savjeta gospodina Stankovića očekuje da do kraja mandata riješi tu pljačku koja se odavno dešava, a istovremeno nudi da o iznijetom da izjavu prednadležnim institucijama.

Poslanica i članica Administrativnog odbora Branka Bošnjak konstatuje da na današnjoj raspravi postoji samo konsenzus pojedinih a ne svih učesnika rasprave, jer su neki o tome već javno iznosili stavove kad je ta tema bila aktuelna. Smatra da Skupština zbog toga nije kriva, ali je kriva nekad što ćuti, što ne reaguje kada je to potrebno. Jer, da je sve bilo kako je Skupština željela, kolege poslanici o čijem se slučaju govori još uvijek bi bile ili u ovom Parlamentu ili u Spužu, ako bi uopšte bili živi, jer je kao što se zna poslanik Nebojša Medojević tada štrajkovao glađu. Ipak, ono što je raduje, kaže poslanica Bošnjak, je što će se posle ove sjednice Administrativnog odbora doći do nekih zaključaka konsenzusom. Podsjeća da je sve počelo posle protesta od 24. oktobra 2018. godine, kada su pritvoreni protivustavno, prvo 17. poslanik Radunović, a 24. poslanici Radunović i Mandić. Tada Skupština nije reagovala i tada je Skupština pala na svom zadatku. Nakon toga došlo je do skidanja imuniteta poslanicima i to smatra čistom odmazdom i željom da se DF uništi, prvo finansijski a onda i da mu se zabrani rad, zato što to nekom ne odgovara.

Poslanica Bošnjak izražava žaljenje zbog odsustva predsjednik Skupštine, imajući u vidu način na koji je skinut imunitet Andriji Mandiću i Milanu Kneževiću. Poziva istovremeno predsjednika Odbora da potvrdi da je grupa poslanika protivno Poslovniku Skupštine 13. februara tražila da se zakaže vanredna sjednica za skidanje imuniteta poslanicima, a potom mimo Poslovnika, koji kaže

da se sjednica zakazuje 15 dana ranije, a jedino prije ako postoje vanredni razlozi. Predsjednik Skupštine dozvolio je tada grupi poslanika da zakaže sjednicu za skidanje imuniteta. Smatra da se zbog toga ne može izražavati čuđenje na reakciju tim povodom, da zbog toga ne mogu biti kolegijalni i pokazati pristojnost, pogotovu što se o tako osjetljivim temama, kršeći direktno Poslovnik, zakazuje sjednica i skida imunitet poslanicima DF-a. Smatra da je trebalo sačekati tih 15 dana od sazivanja sjednice, kao i da je riječ o ličnim animozitetima sudstva i tužilaštva prema liderima i poslanicima Demokratskog fronta. Podsjeća da je Parlament grana vlasti, koji bi trebao da kontroliše i Vladu, ali da su kao opozicija nemoćni jer ostali dio poslanika njih 42, glasa uvijek suprotno, što je urađeno i u slučaju održavanja vanredne sjednice, a znalo se da je prekršen Poslovnik. Smatra, takođe, da protivustavan član nije ono što je najgore u svemu, već protivustavno tumačenje tog člana. O nezavisnosti sudske vlasti govori činjenica da je jedan kandidat, za čiji je ponovni izbor glasao i predsjednik Sudskog savjeta, na poziv iz vlasti u Parlament, u kasnim noćnim satima dolazio gotovo u papučama da potpisuje neka dokumenta.

Poslanica Bošnjak podsjeća, takođe, da je pred Ustavnim sudom pokrenula pitanje ustavnosti Poslovnika, ili, kako je kolega Krivokapić rekao, kaznenog akta. Imajući u vidu da u Ustavu stoji kada poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost, pitanje je da li to znači da se poslanik može kažnjavati i za izgovorenu riječ i pri tome da isto procjenjuje predsjedavajući sjednicom Skupštine po svom nahodjenju, jer isto nije detaljno razrađeno, već zavisi od dobre volje i procjene predsjedavajućeg. Smatra da kad se izvrši analiza izrečenih mjera opomena, zaključuje se da su iste utvrđene samo radi poslanika Demokratskog fronta, jer niko drugi sem jednog poslanika, na sopstvenu inicijativu, nije kažnjen a što je takođe bilo protivno Poslovniku Skupštine. Poslanica Bošnjak je mišljenja i da se ne može očekivati od ljudi, nad kojima se selektivno primjenjujete pravo, kršeći sve procedure, koji se zatvaraju, kažnjavaju materijalno, oduzimanjem od plate, da budu pristojni u komunikaciji. Smatra, takođe, i da je protivustavno i protivzakonito glasanje nemoralnije mnogo više od njihovih izgovorenih riječi, kao i da bi se one mogle lako zamijeniti sinonimima da se nailazi na korektnost u postupanju u svemu drugome.

Poslanica Bošnjak tako očekuje od prisutnih predstavnika institucija, posebno gospodina Vukčevića, koji je bio na čelu Ustavnog suda, odgovor na pitanje da li je Poslovnik Skupštine u smislu kaznenih odredbi donijet u skladu sa Ustavom, imajući u vidu da u njemu ništa nije razrađeno i da ne postoji dio koji se odnosi na listu zabranjenih riječi i postupanja, i da izricanje kazni zavisi od predsjedavajućeg sjednicom, a posle toga Administrativni odbor nastupa kao kaznena ekspedicija.

Predsjednik odbora Luigj Shkrela, je, komentarišući stavove poslanice Bošnjak, rekao da ga oni ne iznenađuju, jer je poslanica poznata po oštini iznošenja neargumentovane priče kada je u pitanju postupanje Administrativnog odbora, a koje pravo joj ne spori. Predsjednik tako podsjeća poslanicu na 2015. godinu, kada je i sama bila član Administrativnog odbora, kada je poslanicima skidan imunitet pa su nakon toga završili u zatvoru na izdržavanju

kazne. Predsjednik odbora naglašava da je sve što je Odbor uradio uradio u skladu sa Poslovníkom i zakonom.

Poslanica i članica Odbora Marta Šćepanović je, osvrćući se na diskusije poslanika u kojima je preovladavala želja da se zaštite poslanici u vršenju njihove funkcije, konstatovala i da se ti isti poslanici nikada nijesu oglasili da osude napad na poslanike, što smatra licemjernim. Rasprava koja je pokrenuta na Administrativnom odboru pokrenuta je zbog slučaja koji je poslanik Konjević naveo u svojoj inicijativi, a na sjednici Administrativnog odbora poslanici DPS saglasili su se da bi trebalo imati jednu ovakvu raspravu. Jer, očigledno je da su se pojavila i otvorila određena pitanja, da postoje određene nejasnoće i nedoumice u pogledu pojedinih normi, kao i to treba li precizirati ustavne norme i slično. Naglašava da su članovi Odbora smatrali da treba pozvati stručnjake koji će iznijeti svoje viđenje po pitanju imuniteta, a da je lično željela da iskoristi priliku da pita određene stvari koje u ovom trenutku nijesu sasvim jasne.

Poslanica Šćepanović naglašava da je pripremajući se za sjednicu vidjela da je u komparativnoj praksi ovo pitanje dosta detaljno regulisano poslovnícima skupština, pa je stoga njeno pitanje i da li se smatra da je pitanje imuniteta dovoljno detaljno regulisati Poslovníkom. Mišljenja je i da bi sami postupak od trenutka kada zahtjev stigne od državnog organa do trenutka donošenja odluke, shodno Poslovníku Skupštine, trebalo preciznije regulisati, a šta su pokazala dosadašnja iskustva. Pitanje poslanice Šćepanović je i da li bi trebalo, kao što je u Poslovníku Evropskog parlamenta, obezbijediti i na sjednici Administrativnog odbora učešće poslanika o čijem imunitetu se odlučuje, da li je to realno sada kod nas i do koje mjere se može ići detaljno Poslovníkom kada je imunitet u pitanju, a da se ne postupi mimo onoga što Ustav propisuje. Da li je neophodno, na neki način, obezbijediti pravnu zaštitu protiv odluke Skupštine, da li to treba da piše u Ustavu i da li to treba zakonski regulisati - pitanja su poslanice Šćepanović. Saglasna je sa kolegom Nikolićem da bi se određena pitanja, da su se stekli uslovi, mogla riješiti zakonom o Skupštini.

Poslanica Šćepanović navodi još jednu dilemu kada je u pitanju prekršajni postupak. Ustav propisuje da se protiv poslanika ne može pokrenuti krivični postupak, što jasno govori da ne obuhvata prekršajni postupak. Međutim, postoje situacije da se pojedinim zakonima sudije za prekršaje stavljaju u drugi rang u odnosu na druge sudije, iako su oni već u sistemu inkorporirani, oni koji primjenjuju Zakon o prekršajnom postupku, Zakon o krivičnom postupku, a postoje i određeni prekršaji, (Zakon o bezbjednosti saobraćaja), gdje sudija može da izrekne samo zatvorsku kaznu, a nema alternative. Poslanica navodi primjer kada je neko uhvaćen sa preko 2 promila alkohola u krvi, za koji je prekršaj predviđena samo zatvorska kazna, pa šta u tom slučaju ako se desi da to bude poslanik - da li on može tada da bude zatvoren? Na ta pitanja poslanica očekuje odgovor.

Poslanik i član Odbora Milorad Vuletić naglašava da je sa pažnjom saslušao dio rasprave i da je ono što je čuo vrlo važno za njih kao poslanike, da od najstručnijih ljudi u pravnoj oblasti kojim Crna Gora raspolaže, sagledaju svoju poziciju u dijelu svojih opredjeljenja, razmišljanja i obaveza

kao poslanika, a tiče se poslaničkog imuniteta. Poslanik Vuletić podsjeća da apsolutni imunitet garantuje Ustav odredbom člana 86 i ona je direktno prepisana u poslaničku legitimaciju, ali ga banalni primjer iz prakse kada je zbog prekoračenja brzine zadržan gotovo 20 minuta, zbog čega je kasnio na sjednicu Odbora i u Parlament, dovodi u dilemu šta znači poslanička legitimacija, odnosno šta je poslanički imunitet. Poslanik Vuletić tako podsjeća da o poslaničkoj legitimaciji niko ništa nije rekao u parlamentu ali ni na ovoj sjednici, a u njoj stoji odredba člana 86 Ustava. Iz navedenog primjera proizilazi da poslanika svako može da maltretira na ulici, u autu ili bilo gdje drugo da se nalazi na teritoriji Crne Gore. Tako imunitet lično ne doživljava i lično bi se založio da se isti ukine ako važi jedino za izgovorenu riječ u plenumu ili na Odboru, ali ne i van toga. Smatra da se imunitet ne utvrđuje kao privilegija, već radi nezavisnosti i integriteta Parlamenta, ali isto tako smatra da su poslanici odgovorni kako za izgovorenu riječ, tako i za ponašanje, jer su tako i reprezentanti onih koji su im dali povjerenje da ih zastupaju u Parlamentu. Podsjeća da je 2009. godine u Parlamentu napravljen dogovor da za svo traženje koje se tiče imuniteta a dolazi od državnih institucija počev od državnog tužilaštva, imunitet se skida za svako djelo koje se stavlja na teret nekome od poslanika. Sve ono što predstavlja građansku parnicu ili individualni postupak protiv poslanika ne ide u procedure, i za to se ne skida imunitet, jer bi u tom slučaju bilo mnogo zloupotreba. Saglasan je da treba dobiti stav Ustavnog suda vezano za slučaj o kome se govori, ali nije spreman da se upusti u ocjenu rada državnog organa, budući da je zakonodavna, sudska i izvršna vlast svaka za sebe posebna grana vlasti. Predlaže da nakon svih diskusija, Administrativni odbor na jednoj od narednih sjednica na osnovu zapisnika i na osnovu rasprave, napravi neku formu izvještaja ili zaključaka sa ovog sastanka koja će poslužiti i poziciji i opoziciji u sagledavanju koju vrstu imuniteta poslanici skupštine uživaju.

Poslanik i član Odbora Milutin Đukanović saglasan je sa ranije izrečenom konstatacijom da postoji potpuni haos u tumačenju pravnih propisa, tumačenju normi, a pogotovu u primjeni tih propisa i takvih normi. Iznenaden je da se vodi ozbiljna rasprava o članu 86 Ustava Crne Gore, koju jedino može objasniti time da kod ljudi na najvišim funkcijama postoji strah. Smatra da se raznim tumačenjima želi obesmisliti član 86 Ustava i da se da izlaz državnim organima, konkretno tužilaštvu, Višem i Apelacionom sudu, koji su napravili stravične greške, a što je nepobitno. Postavlja se pitanje šta dalje kada se to konstatuje. Podsjeća na već pomenuti primjer Njemačke i tamošnjem načinu ukidanja imuniteta, gdje se vodi rasprava na Odboru za mandatsko - imunitetska pitanja. Podsjeća na izlaganje predsjednika Odbora koji je u svojoj diskusiji saopštio da je postojao jedan slučaj opozicionog poslanika, gdje je nakon uvida u dokumentaciju zaključio da nema potrebe da se pokreće procedura ukidanja imuniteta. Smatra da je, kada se raspravlja o imunitetu, potrebno prisustvo tužioca koji će isto obrazložiti na sjednici Administrativnog odbora, a da se nakon toga o istom raspravlja na plenarnoj sjednici na kojoj bi tužilac branio svoje stavove. Poslanik Đukanović u nastavku svoje diskusije postavlja pitanje predsjedniku Tužilačkog savjeta Ivici Stankoviću u vezi sa javnim saopštenjem Milivoja Katnića, glavnog specijalnog državnog tužioca, u Parlamentu da u trenutku podizanja optužnice za takozvani „Državni udar“, aprila 2017.

godine, nije bilo dokaza protiv poslanika Milana Kneževića, već su ti dokazi prikupljeni tek svjedočenjem poslanika Demokratskog fronta na zahtjev odbrane 31. oktobra 2018. godine. Glavni specijalni državni tužilac javno priznaje da nije bilo dokaza, a Administrativni odbor glasa za ukidanje imuniteta i određivanje pritvora. Poslanik Đukanović podsjeća na član 86 Ustava Crne Gore da se protiv poslanika ne može pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor bez odobrenja Skupštine, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora. Poslanik Đukanović u nastavku zaključuje da je postupak koji je vođen protiv poslanika Kneževića i Mandića pokazao da je Demokratski front žrtva i svih drugih poznatih događanja, pa, shodno tome, predlaže određene zaključke za koje cijeni da bi ih bilo dobro usvojiti. Tako se predlažu sljedeći zaključci:

1. Poslanik uživa imunitet;
2. Imunitet kao poslanik uživaju: predsjednik Crne Gore, predsjednik i članovi Vlade Crne Gore, predsjednik Vrhovnog suda, predsjednik i sudije Ustavnog suda i Vrhovni državni tužilac;
3. Imunitet se ne može prostorno i vremenski ograničiti;
4. Ukidanje imuniteta i određivanje pritvora su dvije odvojene pravne radnje. Od Skupštine se moraju tražiti odobrenja i za skidanje imuniteta i za određivanje pritvora ukoliko se u postupku procijeni da je to potrebno;
5. Samo sud kao nadležni organ može nakon pokretanja postupka podnijeti zahtjev Skupštini za određivanje pritvora poslaniku i
6. Protiv poslanika se ne može pokrenuti krivični postupak, niti bilo koja mjera prinude uključujući određivanje pritvora i stavljanje u zatvor prije nego što se Skupština izjasni o ograničenju imuniteta.

Poslanik Đukanović naglašava da niko ne bježi od pravde i odgovornosti za ono što uradi, već lično samo žele da se poštuje procedura, te da predlozi ponuđenih zaključaka sublimiraju većinsku raspravu i bez traženja drugačijih tumačenja procesnih radnji.

Poslanik Milutin Zogović se na početku svoje diskusije najprije izvinio što učešće u diskusiji započinje na samom kraju sjednice i nakon iznijetih predloga zaključaka, ali želi da istakne da je saglasan sa izlaganjem uvaženog dr Branislava Radulovića, u kome ističe da apsolutno nema potrebe za daljom razradom i relativizacijom ustavne norme koja jasno i precizno određuje institut imuniteta poslanika, tako da će svaka dodatna relativizacija te ustavne norme biti samo predmet neke zloupotrebe. Smatra da nema nikakve potrebe za daljom razradom, već za dosljednom primjenom Ustava Crne Gore, kao i da se u ovom slučaju radi o kršenju ustavnog prava dvojici poslanika, neposredno izabranim predstavnicima građana. Stoga cijeni da je krajnje poželjno da se svi jasno i decidno odrede prema tom slučaju, a ne samo prema tome šta je poslanički imunitet, jer ako se teoretski definiše imunitet u Crnoj Gori, riječ je o potpunom imunitetu kada su u pitanju poslanici, predsjednik, premijer i ministar vanjskih poslova, gdje se ne može naći razlika između funkcionalnog i personalnog imuniteta. Radi se o potpunom imunitetu i svaka dalja razrada je

nepotrebna. Jasno i decidno treba iznijeti stav da se odbrani Skupština Crne Gore, poslanici i svi učesnici u raspravi, da je neko kršeći Ustav kršio prava predstavnika naroda u Parlamentu, naglašavajući da je svaka priča suvišna, posebno onih koji su funkcionalno nadležni da sankcionišu one koji su kršili prava izabranih predstavnika naroda.

Sjednica je nastavljena odgovorima pozvanih gostiju, pravnih eksperata, na postavljena pitanja i iznijete dileme učesnika sjednice.

Dr Branislav Radulović, predsjednik Udruženja pravnika Crne Gore, je, odgovarajući na konstatacije i pitanja poslanika, podsjetio da je u prethodnom obraćanju govorio sa stanovišta svoje lične i profesionalne časti, vjerujući istovremeno da je pomogao, kao i da je na današnju raspravu došao sa namjerom da u domenu svog profesionalno stečenog znanja iznese ono što misli, dok je na poslanicima da donose političke odluke, shodno čemu se ne može odrediti prema bilo kom pitanju koje ima politički karakter. Ističe da nije zažalio što je došao na sjednicu iz jednog jedinog razloga - što su najmanje dva dijaloga o istom vodili u Udruženju pravnika Crne Gore. Naglašava da mu je posebno drago da se pravi institucionalni dijalog vrati tamo gdje mu je i mjesto, u instituciju sistema a to je Skupština Crne Gore. Smatra da je ovo pobjeda parlamentarizma u Crnoj Gori, da je raspravom pokazana odgovornost prema građanima Crne Gore. Naglašava još jednom da mu je drago da se institucionalni dijalog vodi tamo gdje mu je i mjesto u parlamentu, a ne po hotelskim i restoranskim salama gdje nažalost i sam učestvuje.

Dr Branislav Radulović u nastavku, odgovarajući na postavljena pitanja poslanika, podsjeća poslanicu Branku Bošnjak da je u slučaju privođenja, odnosno kad su bili pritvoreni poslanik Andrija Mandić i Slaven Radunović jedini pristup slučaju tada, nažalost, imao Savjet za građansku kontrolu rada policije, koji je takođe institucionalni aspekt Parlamenta i tada je taj institucionalni mehanizam odreagovao, a potom je zasijedao i Odbor za bezbjednost i odbranu, pa su na neki način sanirani neki od problema. Govoreći o kaznama o kojima se čulo u diskusijama, ističe da se može utvrditi priroda kazne koja može da se ogleda u oduzimanju riječi i slično, ali misli da se ne mogu opredjeljivati novčane kazne, bez obzira ko ih uvodio i ko ih iskazivao, jer isto smatra nedostojnim institucije u kojoj se nalazi. Sankcije u smislu oduzimanja riječi i druge prirode sankcije su sastavni dio procedure koju poslanici sami uređuju, jer svuda postoje pravila, zaključuje dr Radulović. Osvrćući se na pitanje poslanice Šćepanović, naglašava da imunitet ima svoj procesni i materijalni karakter. Materijalni je definisan Ustavom.

Što se tiče izlaganja poslanika Zogovića u vezi sa ustavnom intervencijom, smatra da ustavnih intervencija ne bi trebalo biti, ali u procesnom smislu misli da je Poslovnik Parlamenta podnormiran.

Na pitanje poslanika Vuletića podsjeća da član 58 Poslovnika, koji govori o Zahtjevu za odobrenje pokretanja krivičnog postupka, a gdje se ne zna procedura, već je ostavljeno diskreciono pravo političkog ili nekod drugog odlučivanja je bez značaja o tome ko je većina a ko manjina. Ističe da je isti slučaj i sa poslaničkom legitimacijom. Misli, takođe, da se treba napraviti napor i normativno, procesno urediti određena pitanja. U slučaju prekršaja ili zatvorske kazne, ili

u slučaju sa saobraćajnom dozvolom situacija je potpuno jasna. Poslanik nosi političku, ličnu i svaku drugu odgovornost i taj aspekt ne može biti doveden u pitanje. Govoreći o vremenu kada je pisan Ustav i zahtjevu Venecijanske komisije, podsjeća na postojanje amandmana 14 kojim se zahtjevalo da se članovima Senata vrhovne državne revizije da funkcionalni imunitet. Takav imunitet smatra proizvodom koji niko ne može objasniti. To je, kako kaže, proizvod ranijeg ministra pravde Dragana Šoća, što se u teoriji ne može objasniti i iz Ustava ga treba ukloniti. Imunitet je, prije svega, definisan ustavnim određenjem, pogotovu što je imunitetom najšire zahvaćeno čak 500 ljudi koji su nosioci imuniteta po osnovu stvarnog institucionalnog imuniteta o kome se govori, a kojima se još pridodaje nosioci tzv. funkcionalnog imuniteta. U odnosu na predlog zaključaka koje je saopštio poslanik Đukanović, ne može se opredijeliti osim u onom dijelu, tužilac prema sudu, sud prema Parlamentu, a Parlament shodno utvrđenoj proceduri. Sugerise da se pri definisanju takvog rješenja ne bi trebalo koristiti primjerom Bosne i Hercegovine, jer je jedino dobar primjer BiH i njihovog Zakona o imunitetu da je sud kao takav taj koji procesuirá stvari, jer se, objektivno govoreći, radi o stranci u postupku. Saglasan je takođe sa inicijativom kolege Nikolića da je neophodno procesno uređenje stvari i da su poslanici Zogović i Đukanović dali predloge od kojih lično želi da podršku predlozima četiri i pet, zato što su upravo oni proizveli određenu pravnu nesigurnost među poslanicima i u tom kontekstu isključivo profesionalno podržava postupanje Vrhovnog državnog tužioca.

Dekan Fakulteta za državne i evropske studije Đorđije Blažić je, uključujući se u raspravu oko instituta određivanja pritvora i stavljanja u zatvor, podsjetio je da je u svom uvodnom izlaganju vrlo jasno stavio do znanja da zakonodavac mora strogo da vodi računa koje pojmove upotrebljava, u smislu da se pojam ne odnosi na sami termin, već na sadržinu, pravnu prirodu toga pojma. Podsjeća da je zatvor krivično - pravna sankcija koja se izvršava nakon donošenja pravosnažne sudske odluke da je neko osuđen za neko krivično delo, pa je termin stavljanje u zatvor, u tom pravničkom kontekstu, strogo pravničkom formalnom kontekstu, značio izvršenje izrečene kazne zatvora. Pritvor je, smatra, nešto drugo, pravna priroda pritvora je potpuno drugačija. To nije sankcija. To je privremena mjera obezbjeđenja okrivljenog da učestvuje u postupku, naglašava, strogo restriktivno korišćena u tačno propisanim uslovima, što znači da se ona koristi kada se sredstvima koja stoje na raspolaganju ne može obezbijediti prisustvo okrivljenog. U tom se slučaju može izricati pritvor. Uvijek se restriktivne sankcije koriste kao nužne, krajnja mjera kada nema drugoga načina da organ ostvari svoju funkciju, da postigne cilj, odnosno svrhu pravne norme koja je data u zakonu. Takođe naglašava i da apsolutno nije pristalica poslovnčkog uređivanja nekih stvari, jer to nije materija poslovnika, podsjećajući istovremeno na to što je pravna priroda poslovnika kao opšteg akta koji ima isključivo inter-partes dejstvo - djeluje samo na poslanike, nema dejstvo erga omnes, mada se govorilo o nekim normama koje bi mogle da imaju i erga omnes dejstvo. Ustav daje dobar okvir, prilično jasan okvir u normativnom smislu i formalno - pravnom smislu, dok se u naučnom smislu da razrađivati pa čak i neka pitanja i otvarati. Svaki postupak, svako pravno stanje, svaka pravna stvar ima tri

elementa: stranku, postupak po kome se ili ostvaruje pravo stranke ili se utvrđuje obaveza nekom subjektu i predmet odlučivanja. To je, nažalost, ono što naš Ustavni sud ne razlikuje kada donosi odluke o neposrednosti glasanja. Takvo tumačenje je izigravanje prava, a izigravanje prava apsolutno šteti svakome. Možda kratkoročno nekome da korist, ali dugoročno ono urušava postepeno pravni sistem ove države i njene tekovine, a naročito član 1 gdje su napisana sva obilježja države, uključujući i vladavinu prava. Vladavina prava je temelj države, naglašava profesor Blažić. Vladavina prava su naše pojedinačne, individualne sigurnosti ili nesigurnosti i u tom kontekstu je jako važno kako će institucije da funkcionišu i da li institucije razumiju institute, o čemu je javno govorio ne u smislu kritiziranja, već u smislu profesionalne kritike, kako bi ukazao na nešto što smatra da nije u skladu sa Ustavom i zakonom ove zemlje, a sve u cilju da se gradi država, državne institucije i vladavina prava koja je temelj naših sloboda. U tom smislu je, komentarišući jednu rečenicu poslanika profesora Radulovića, koju vrlo često čuje „ne postoji politička volja da se donese zakon o radu parlamenta“, rekao da govoreći na taj način zapravo govorimo da nam je prioritet da odluke donosimo na bazi cjelishodnosti, a ne legaliteta. U ozbiljnoj pravnoj državi nema rasprave o tome treba li da se donesu ili ne treba da se donesu zakoni. To je neozbiljno i daje lošu sliku o državi, njenim institucijama, pravnom poretku, a svi su dužni, kako u parlamentu, tako i oni koji rade poslove koje rade, da izvršavaju i ustav i zakone ove zemlje, zaključuje profesor Blažić.

Što se tiče Poslovnika, principijelno i dalje smatra da se procedura skidanja imuniteta mora urediti zakonom, a ne Poslovníkom. To nije interna stvar parlamenta, jer ta procedura i svaki postupak ima takozvanu formalno - pravnu zakonitost akta, koji ga donosi i ima materijalno - pravnu zakonitost akta. Jedno i drugo ocjenjuje ko je onaj koji je zakonom određen da vrši institucijalnu ili neku drugu vrstu nadzora, koji ocjenjuje zakonitost akta nižeg organa. Drugo važno pitanje je ko o imunitetu treba da odlučuje - Odbor ili Skupština. I da li Odbor treba da ima ovlašćenja autoritativnog karaktera. Kad se to pitanje zatvori, postavlja se pitanje šta će se sa pravnim sredstvima protiv te odluke o skidanju imuniteta. Ustav garantuje pravnu zaštitu protiv svakog konačnog pravnog akta. Da li je to sud sa ustavnom žalbom? Po njegovom mišljenju, jedino moguće i svakako ne redovni sudovi, kao što to sada odlučuju u klasičnim upravnim stvarima.

Profesor Blažić na kraju izražava zadovoljstvo što je sa svojim kolegama bio u prilici da pomogne ili odmogne, što će procijeniti sami poslanici. Ali, njihova uloga je bila da ostanu na nivou onoga što je njihova profesija. Na kraju izlaganja zahvaljuje na prilici da otvoreno, profesionalno i kolegijalno prodiskutuju o temama koje pobuđuju interesovanje javnosti.

Prof. dr Mladen Vukčević, predsjednik Sudskog savjeta, u svom ponovnom obraćanju, a u odnosu na pitanja i diskusije koje su se prethodno čule, saopštio je da i dalje ostaje u svom uvjerenju da isto jeste problem tumačenja, ali i dogradnje kako bi se smanjilo polje različitih tumačenja. Ostaje pri uvjerenju da to treba jasno reći u Ustavu, bliže u zakonu i da isto treba

dograditi u Poslovniku. Govoreći o zaključcima koji su se čuli, rekao je da isti odgovaraju onome što je smisao instituta imuniteta.

Profesor Vukčević dalje naglašava da je spreman da ukoliko se organizuje rasprava o ocjeni ustavnosti istog, dođe jer se za svaku raspravu priprema kao i za današnju. Inicijativu na Odluku o razrješenju Sudskog savjeta, da li je ustavna, takođe smatra korisnom i vrlo interesantnom i to su teme koje podstiču javni dijalog. Smatra da i u drugim zakonima treba eliminisati mogućnost da se u vidu procesnih kazni na isti ili sličan način zaobiđe ustavno pravo. Lično je našao najmanje dva takva zakona, a mišljenja je da ih ima i više.

Predsjednik Tužilačkog savjeta Ivica Stanković je, komentarišući iznijete stavove, podsjetio da je u sjedištu pažnje ove sjednice bilo postupanje prema dvojici poslanika. U odnosu na član 86 Ustava, nije bilo nikakvih primjedbi. Međutim, u raspravi se govorilo o članu 119 stav 2 KZP-a, institutu kada neko odbija da svjedoči, ne ulazeći činjenično da li se svjedočenje odbijalo ili ne. Govoreći o slučaju da ukoliko neko odbija da svjedoči, u raspravi je provijavalo mišljenje da i u tom slučaju ukoliko se radi o poslaniku, treba tražiti prethodno odobrenje od Parlamenta. Shodno tome, podsjeća na moguću stvarnu životnu situaciju, navodeći primjer da ako neko od poslanika izašavši iz parlamenta vidi neko monstruozno ubistvo i kaže pred tužilaštvom da ne želi da kaže ko je to učinio, niti da opisuje lice koje je u tome učestvovalo, pitanje je što da radi tužilaštvo u tom slučaju. Da li u tom slučaju da ga novčano kazni, ili da traži odobrenje od Skupštine da postupi kako je predviđeno? U praksi bi to značilo da poslanik ima pravo da eliminiše svoju zakonsku obavezu kao svjedoka, a da se protiv njega bez prethodnog odobrenja Parlamenta ne mogu preduzeti zakonom predviđene mjere i radnje. Predsjednik Tužilačkog savjeta ističe da želi da apostrofira da je po zakonskom određenju tužilac stranka u krivičnom postupku, a verifikaciju svoga rada tužilaštvo doživljava pred sudom, odnosno da li je tužilaštvo presudilo zakonito ili nezakonito. Ustavni sud je sam pokrenuo inicijativu za ocjenu ustavnosti člana 119 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku, bez konstatacije da li je pravilno ili nepravilno primijenjen.

Predsjednik Tužilačkog savjeta navodi primjer iskustva iz prakse Parlamenta, kada još nije bila dekriminalizovana kleveta i uvreda, gdje je poslanik izvrijeđa na plenarnoj sjednici neko lice. Jasno se vidi da su u pitanju i klevete i uvrede, stav Mandatsko - imunitetske komisije bio je da ne dozvoli nikome da ostvari zaštitu pred sudom protiv poslanika. U tom slučaju jedino što je preostalo nekome ko je uvrijeđen i oklevetan je da traži svoju zaštitu na polju građanske tužbe. To je nešto o čemu poslanici moraju da vode računa, a što je stvar često lične kulture, ali ne i bezazlena stvar. Članom 86 utvrđeno je da poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost, ili pritvoren za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije. Mišljenja je da se imunitet poslanika prožima i na drugim mjestima. Kao primjer navodi poslanika Branka Radulovića, koji je jedan od rijetkih profesora univerziteta koji je etički branio svoju struku, zaključuje predsjednik Tužilačkog savjeta gospodin Stanković. Istovremeno podsjeća i na promjenjivost stvari, što je kretanje demokratskog točka. Smatra i da se mora donijeti pravna

legislativa, do koje je dalek put, a još dalje od Ustava do ustavnosti, od zakona do zakonitosti, što bi značilo da se i univerzitet i Parlament moraju zajednički boriti za to.

Poslanik i član Odbora Milun Zogović je, u svom komentaru o završnom izlaganju predsjednika Tužilačkog savjeta i VDT-a, smatrao za potrebnim da ukaže na to da Crnoj Gori najviše nedostaje profesionalna kritička svijest koju bi trebali da izražavaju univerzitetski profesori, kao nosioci najodgovornijih državnih funkcija.

Poslanik Zogović tako podsjeća na odluku Administrativnog odbora u kojoj stoji, da se daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka i određivanje pritvora protiv Andrije Mandića poslanika u Skupštini Crne Gore, po zahtjevu Specijalnog državnog tužioca. Istovremeno pita kako neko ko nije nadležan da donese odluku može da bude nadležan da traži da se Skupština izjasni o toj odluci. Podsjeća, takođe, da su poslanici u Parlamentu Crne Gore jasno saopštili da nijesu odbili da svjedoče, već da su svjedočili po dva sata u Tužilaštvu. Smatra da se ne može tražiti alibi za odluke sudova i pravdati protivustavne i protivzakonite odluke sudova, falsifikujući činjenično stanje, jer su poslanici svjedočili a uporno im se imputira odbijanje svjedočenja.

Poslanik i član Odbora Milutin Đukanović izražava zabrinutost posljednjim izlaganjem gospodina Stankovića. Kako se ne bi stvorio utisak da neko bježi od odgovornosti kad nešto uradi, smatra da treba poštovati procedure. Ustav je potpuno jasan i poslanik se ne može hapsiti, zatvarati, pritvarati, stavljati u zatvor osim ukoliko je uhvaćen u vršenju krivičnog djela za koja može biti osuđen preko 5 godina zatvora. Imajući u vidu zaključke koje je podnio u ime Demokratskog fronta, poslanik Đukanović istovremeno predlaže da se prekine sjednica i da se održi nastavak sjednice na kojoj će se poslanici izjasniti o ponuđenim zaključcima.

Poslanica i članica Odbora Branka Bošnjak zahvaljuje dr Raduloviću što je eksplicitno rekao da je potrebno da u Poslovniku postoje sankcije, oduzimanje riječi. Stvar je predsjednika Skupštine da li će dozvoliti ili neće vrijeđanje ili pominjanje stvari iz privatnog života, na način što će to biti regulisano atmosferom koja vlada u plenarnoj sali. Novčano kažnjavanje, smatra, ne može se regulisati u Poslovniku, jer je to onda kazneni akt koji ima kaznene mjere. Predlaže, takođe, da predsjednik Administrativnog odbora sazove tematsku sjednicu na ovu temu, jer bi vrlo rado čula mišljenja i oko toga. Poslanica Bošnjak na kraju je saopštila da bi voljela da uvažena gospoda, svi učesnici sjednice, poslanicima svoja izlaganja dostave u pisanoj formi.

Poslanica i članica Odbora Marta Šćepanović saopštila je na kraju da je, pošto je pogledala predloge zaključaka, ocijenila da su zaključci u načelu prihvatljivi, ali da bi trebalo dati mogućnost da i drugi članovi Odbora pripreme svoje predloge zaključaka sa kojima bi se svi upoznali, te da se na sljedećoj sjednici zajedno formulišu kao zaključci koji bi bili usvojeni. Smatra, takođe, i da je Poslovnik zreo za izmjenu i da treba formirati radnu grupu koja će raditi na izmjenama Poslovnika.

Predsjednik Odbora Luigi Shkrela završio je sjednicu riječima jednog od učesnika ovoga skupa, koji je rekao da je današnja tematska sjednica Administrativnog odbora „velika pobjeda parlamentarizma u Crnoj Gori“.

Sjednica je završena u 15 sati i 45 minuta.

PRILOG:

- „*Rasprava o poslaničkom imunitetu imunitetu*“ - *prof. dr Mladen Vukčević;*
- „*Pravni aspekti imuniteta poslanika*“ - *prof. dr Đorđije Blažić i*
- *CD sa 68.sjednice*

Broj 00-63-14/19-

Podgorica, septembar 2019. godine

ZAPISNIK SAČINILE:

Ljiljana Miljanić i Alma Jašarović

SEKRETARKA ODBORA

Goranka Vučinić

PREDSJEDNIK ODBORA

Luigj Shkrela